

ПРАВО НА ТРГОВСКИ ДРУШТВА

I. ПРАВО НА ТРГОВСКИ ДРУШТВА.....	2
A. Правна рамка.....	2
B. Административен капацитет	9
II. СМЕТКОВОДСТВО И РЕВИЗИЈА.....	15
A. Сметководство.....	15
B. Законски ревизори.....	19
III. ЗАШТИТА НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА И ИНДУСТРИСКА СОПСТВЕНОСТ	23
A. Општо	23
B. Авторско право и сродни права (Права на интелектуална сопственост).....	32
C. Права од индустриска сопственост	47
Патенти	47
Трговски марки	49
Индустриски дизајн	50

I. ПРАВО НА ТРГОВСКИ ДРУШТВА

A. Правна рамка

1. Каква заштита е обезбедена за акционерите согласно законската регулатива во вашата земја (на пр. надлежности за донесување на одлуки за фундаментални прашања; права на првенствено купување, еднаков третман на акционери од иста класа; мерки за заштита на акционери во врска со спојувања и поделби, итн)? Ве молиме да бидете подетални.

Во Република Македонија, согласно Законот за трговските друштва ("Службен весник на РМ" бр.28/04), види Анекс_01, акционерите своите права во друштвото ги остваруваат на собранието. Секој акционер запишан во акционерската книга, од денот на уписот има право да учествува во работата на собранието и преку неговото право на глас, да одлучува за фундаменталните прашања, кои согласно Законот за трговските друштва се во надлежност на собранието (измена на статутот, одобрување на годишна сметка, финансиските извештаи, одлучување за распределбата на добивката, избор и отповикување на членовите на органите на управување итн).

Акционерите под еднакви услови, имаат еднаква положба во друштвото. Секој склучен договор или преземена друга правна работа од некои од акционерите со којшто се повредуваат правата и интересите на други акционери е ништовна, освен ако со тој договор, односно со правната работа не се согласат сите акционери. Акционерите во определени случаи, согласно Законот за трговските друштва, може да побиваат одлуки на собранието.

Зголемувањето на основната главнина, се врши со одлука на собранието, која се донесува со мнозинство гласови, кое не може да изнесува под две третини од акциите со право на глас-претставени на собранието. Во овој случај ако постојат повеќе родови акции, оваа одлука е полноважна ако за тоа се согласат акционерите од секој род со мнозинство, кое не може да изнесува под две третини од акциите. При зголемувањето на основната главнина, акционерите имаат право на првенство на запишување на новоиздадените акции, сразмерно на учеството на нивните акции во основната главнина на друштвото.

Намалувањето на основната главнина, се врши со одлука што ја донесува собранието со мнозинство гласови, кое не може да изнесува под две третини од акциите со право на глас-претставени на собранието. Доколку, постојат повеќе родови акции, оваа одлука е полноважна ако за тоа се согласат акционерите од секој род со мнозинство, како што е претходно кажано.

Исто така и во случај на преобразба на акционерското друштво во друга форма, видливо е обезбедена заштитата на акционерите преку обврската предвидена во Законот за трговските друштва, одлуката за преобразба на друштвото од една во друга форма да ја донесува собранието со мнозинство гласови кое не може да изнесува под две третини од акциите со право на глас-претставени на собранието. Законот за трговски друштва, во ваков случај им дава можност на акционерите да се изјаснат дали сакаат со нивните акции, сразмерно на номиналната вредност на акциите, да учествуваат во формата на друштвото што ќе настане. Акционерот, самостојно одлучува за големината на неговото учество, односно со колкав број на акции ќе учествува во формата на друштвото што ќе настане со преобразбата. На акционер, кој не се согласил со преобразбата, друштвото е должно да му ги откупи акциите според цена соодветна на усвоениот биланс на состојба утврден во одлуката за преобразба на друштвото. Доколку, акционерот не ја прифати понудената цена, најдоцна во рок од 30 дена од денот на неприфаќањето на понудата, може да поднесе предлог до судот, да ја утврди вредноста на неговите акции.

Во Законот за трговските друштва внесени се одредби, со кои што е обезбедена транспарентноста на постапката во која се остваруваат статусните промени (присоединување, спојување и поделба), како и заштита на правата на акционерите. Одлука за присоединување,

спојување и поделба, донесува собранието на секое друштво што учествува во присоединувањето, спојувањето и поделбата со мнозинство гласови, кое не може да изнесува под две третини од акциите со право на глас-претставени на собранието, освен ако со статутот не е предвидено поголемо мнозинство. Ако, како последица на било каква статусна промена се зголемат обврските на акционерите, одлуката се донесува со согласност на сите акционери.

Секој акционер има право да изврши увид во спогодбата, односно планот за поделба и прилозите кои се нивни составни делови. Најмалку еден месец, пред денот определен за одржување на собранието на кое треба да се одлучува за потврдување на спогодбата, односно планот за поделба, секое друштво кое учествува е должно на акционерите да им овозможи во седиштето на друштвото да се запознаат со документацијата и со други значајни информации и известувања кои се од значење за одлучувањето за присоединување, спојување, односно поделба.

Спогодбата, односно планот за поделба, стануваат полноважни откако ќе се прифатат од собранието на друштвата што учествуваат во присоединувањето, спојувањето и поделбата. На акционер, кој се изјаснил дека не сака за неговите акции, да преземе акции во друштвото што презема, во ново друштво корисник кое настанало со спојување, во новоосновано друштво, друштвото е должно да му ги откупи акциите според цена утврдена во одлуката за присоединување, спојување, односно поделба. Ако акционерот не ја прифати понудената цена, најдоцна во рок од 30 дена од денот на одбивањето на понудата, може да поднесе предлог, до судот да ја утврди вредноста на неговите акции.

Законот за трговските друштва дава еднаков третман на акционери од иста класа, односно акции од иста класа даваат исти права.

2. Дали постои барање за минимален капитал за друштва? Доколку одговорот е потврден, кој е тој минимум? Дали постојат заштитни клаузули за заштита на капиталот на трговските друштва, на пр. правила за нивна распределба до акционерите, за преземање од страна на друштвото со негови сопствени акции, за доделување на финансиска помош на трети страни за стекнување на акции во друштвото?

Во Законот за трговските друштва ("Службен весник на РМ" бр. 28/04), предвиден е минимален капитал на друштвата и тоа:

За Друштва со ограничена одговорност, основната главнина не може да биде помала од 5.000 Евра во денарска противвредност, според средниот курс на Народна банка на Република Македонија на денот на уплатата.

За Акционерските друштва, а) најмалиот номинален износ на основната главнина, кога друштвото се основа симултано, без јавен повик за запишување акции, изнесува 25.000 Евра во денарска противвредност, според средниот курс на Народна банка на Република Македонија, објавен на денот пред усвојувањето на статутот, б) а кога друштвото се основа sukcesивно, преку јавен повик за запишување акции, тој изнесува најмалку 50.000 Евра во денарска противвредност.

Во случај на намалување на основната главнина, друштвото не може да исплаќа дивиденда поголема од 4% од основната главнина на друштвото пред истекот на две години од годината во која што е донесена одлуката за намалување на основната главнина. Ова ограничување, не важи во случај кога до уписот на одлуката за намалувањето на основната главнина во трговскиот регистар, друштвото ги намирило побарувањата на доверителите или дале соодветни обезбедувања за нивните побарувања. Во Законот за трговски друштва внесено е и поедноставно намалување на основната главнина, кое може да се врши само заради израмнување на номиналниот износ на основната главнина, со понискиот номинален износ на основната главнина, што ќе настане како последица од покривањето на загубата на друштвото на товар на основната главнина. Во тој случај, друштвото нема обврска за намиравање на побарувањата на доверителите. Поедноставеното намалување на основната главнина се врши со одлука, во која мора да се наведе дека целта на намалувањето на основната

главнина е покривање на загубата и дополнување на законските резерви. Основната главнина, може да биде намалена на поедноставен начин, само откако ќе биде потрошена нераспределената добивка и резервите на друштвото. Износот, добиен со намалување на основната главнина не смее да им се исплатува на акционерите и не смее да се користи за тоа акционерите да се ослободуваат од натамошните уплати на влогот, врз основа на којшто ги презеле акциите.

Друштвото може да стекнува сопствени акции со откуп, самото или преку лице кое дејствува во свое име, а за сметка на друштвото. Откупот на сопствени акции е полноважен под следните услови:

1. собранието да донесе одлука за стекнување сопствени акции со откуп во којшто се утврдени начинот на откупот, максималниот број на акции којшто треба да се стекне, времето во коешто откупот треба да се изврши и коешто не може да биде подолго од дванаесет месеци од денот на донесувањето на одлуката за стекнување сопствени акции, минималната и максималната противвредност којшто може да се плати за нив;
2. номиналниот износ на стекнатите акции, заедно со акциите што друштвото ги има стекнато претходно, односно коишто друштвото ги држи, да не надмине една десеттина од основната главнина;
3. со стекнувањето на сопствените акции, да не се намали имотот на друштвото под износот на основната главнина и резервите, кои што, според законот или според статутот, мора да ги има и кои што не смеат да се користат за исплата на акционерите; и
4. со откупот да се стекнуваат само акции коишто се во целост уплатени.

По исклучок, друштвото може да стекнува сопствени акции спротивно на претходно наведените услови, кога стекнувањето сопствени акции е неопходно за да се спречи сериозна и непосредна штета што би ја претрпело друштвото. Одлуката ја донесува одборот на директори, односно Управниот одбор по претходна согласност на Надзорниот одбор. Во овој случај, одборот на директори, односно Управниот одбор е должен на првото наредно собрание да го извести собранието за причините и целта на извршеното стекнување сопствени акции, за бројот и номиналниот износ на стекнатите акции, за делот од основната главнина кој што го претставуваат стекнатите акции, цената по која се стекнати, како и за изворот на средствата кои што се користени за нивното стекнување.

Друштвото не може да му позајмува пари или на друг начин да го кредитира запишувачот на акциите при нивното плаќање.

3. Дали трговските друштва подлежат на посебни обврски во врска со заштита на доверителите и доколку е тоа така, наведете кои се тие обврски?

Со Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04), кој се применува од мај 2004 година, трговските друштва имаат обврски за заштитата на доверителите во следните случаи:

- Кај Командитното друштво, ако командиторот не го внел целиот влог за којшто се обврзал со договорот за друштвото одговара на доверителите на командитното друштво неограничено и солидарно со другите содружници на друштвото до износот на договорениот влог намален за внесениот дел (Член 162 од Законот за трговски друштва).
- Содружниците и управителот му одговараат на друштвото, како солидарни должници за штетата што е причинета поради невнесување или неправилно внесување на непаричните влогови, поради превисоката процена на нивната вредност или поради било какво и да е друго штетно однесување и дејствие преземено во постапката за основање на друштвото за кое судот ќе утврди дека се одговорни за причинетата штета. Ако надоместувањето на штетата е нужно заради исполнување на обврските кон трети лица, друштвото не може да се откаже од правото да бара надомест на штета, ниту може да се спогодува во поглед на тоа право (Член 181 од Законот за трговски друштва).

- При намалување на основната главнина, управителот веднаш по уписот на одлуката за намерата за намалување на основната главнина во трговскиот регистар, објавува оглас за намерата за намалување на основната главнина во „Службен весник на Република Македонија“. Во огласот, друштвото објавува дека е согласно на доверителите, врз основа на нивно барање, да им ги исплати побарувањата или да им даде обезбедување. Ако, по истекот на деведесет дена од денот на објавувањето на огласот, не биде поднесено барање за исплата на побарување, се смета дека сите доверители се согласни со намерата за намалување на основната главнина.

На познатите доверители им се доставува писмено известување (Член 262 од Законот за трговски друштва).

Пријавата за упис на одлуката за намалување на основната главнина се поднесува заради упис во трговскиот регистар, по истекот на рокот што им е даден на доверителите за пријавување на своите побарувања. Кон пријавата, меѓу другите докази се поднесува и доказ дека друштвото на доверителите кои се пријавиле им дало обезбедување дека пријавените побарувања ќе бидат намирени. Ако доказот што е поднесен за тоа дека друштвото ги намирало побарувањата на доверителите или дека им дало обезбедување дека пријавените побарувања ќе им бидат намирени не е вистинит, управителот им одговора лично и неограничено со сиот свој имот за штетата што ќе им ја предизвика на оние доверители на кои им дал невистинити податоци, но само за износот што не можел да им се намира од имотот на друштвото (Член 263 од Законот за трговски друштва).

Обезбедување на доверителите е предвидено и во Член 445 од Законот за трговските друштва, на начин што друштвото мора, за побарување настанато пред уписот на одлуката за намалување на основната главнина на друштвото во трговскиот регистар, да му даде на секој доверител соодветно обезбедување, ако:

1. доверителот пријавил побарување настанато пред донесувањето на одлуката за намалување на основната главнина, без разлика на тоа дали побарувањето е достасано, во рок од деведесет дена од денот на објавувањето на огласот за намерата за намалување на основната главнина;
 2. доверителот, со пријавувањето на побарувањето што не е достасано, побарал негово обезбедување ; и
 3. има доволно причини да се смета дека намалувањето на основната главнина ќе ја намали способноста на друштвото да го намира побарувањето на доверителот.
- Исто така, содружниците, односно акционерите на трговското друштво одговараат неограничено и солидарно за обврските на друштвото, кога го злоупотребиле друштвото како правно лице, за да им нанесат штета на своите доверители (Член 28 од Законот за трговски друштва).
 - Кај акционерските друштва постои одговорност на основачите на друштвото кои одговараат неограничено и солидарно за штетата што ќе ја претрпат друштвото и доверителите заради незаконитите дејствија, лажните или непотполните податоци што ги дале во врска со основањето на друштвото, односно што се содржани во основачкиот извештај и што се запишуваат во трговскиот регистар или што се содржани во прилозите за кои, со овој закон, е определено дека се приложуваат кон пријавата за упис на основањето на друштвото во трговскиот регистар. Понатаму, ако член на органот на управување грубо ја повреди својата должност да постапува со внимание на уреден и совесен трговец, барање за надомест на штета можат да поднесат и доверителите на друштвото ако своите побарувања не можат да ги намират од друштвото (Член 299 и член 362 од Законот за трговски друштва).
 - Предвидена е и одговорност на друштво со мнозинско учество во случај кога, друштвото со мнозинско учество наведе зависно друштво да преземе правна работа или дејствие, односно пропушти да преземе таква работа или дејствие со што, ќе предизвика штета на зависното друштво или на трето лице, а штетата не ја надомести до крајот на деловната година. Друштвото со мнозинско учество мора на зависното друштво да му ја надомести причинетата штета, а во однос на третото лице солидарно е одговорно со зависното друштво (Член 503 од Законот за трговски друштва).

- Во постапка на статусни промени постои обврска за известување на доверителите и тоа: Познатите доверители чии побарувања надминуваат 10.000 Евра во денарска противвредност се известуваат по писмен пат, поединечно, во местото на живеење, а ако доверителот е правно лице во неговото седиште.

Доверителите кои не можат да бараат намирување на побарувањата, бидејќи побарувањата не се достасани од друштвата кои учествуваат во присоединувањето, спојувањето или поделбата, а кои сметаат дека присоединувањето, спојувањето, односно поделбата ќе го загрози намирувањето на нивните побарувања, поднесуваат барање за обезбедување на побарувањата до друштвото коешто се присоединува, друштвата коишто се спојуваат и друштвото што се дели, во рок од триесет дена од денот на објавувањето на известувањето. Ако друштвото што се присоединува, друштвата коишто се спојуваат и друштвото што се дели не одговорат на барањето на доверителот во рок од петнаесет дена од денот на поднесеното барање или не го дадат бараното обезбедување, доверителот може во наредните осум дена да поднесе предлог до судот за запирање на постапката за спојување, присоединување, односно поделба. Ако судот утврди дека во постапката за присоединување, спојување, односно поделба на доверителот не му е одговорено на барањето, односно не му е дадено бараното обезбедување, на предлог на доверителот, судот може привремено да ја запре постапката, додека друштвото коешто се присоединува, друштвата коишто се спојуваат и друштвото што се дели не му поднесат на судот во определениот рок доказ дека се дадени обезбедувања за побарувањето на доверителот (Член 523 од Законот за трговски друштва).

- Во постапка за ликвидација на друштвото, ликвидаторите се должни да ги довршат зделките што се во тек, да ги наплатат побарувањата на друштвото, да го упаричат другиот имот и да ги намират обврските спрема доверителите. Ако тоа го бара ликвидацијата, тие можат да склучуваат и нови зделки на друштвото во ликвидација (Член 542 од Законот за трговски друштва).

4. Дали од трговските друштва се бара да објавуваат информации за поголеми одлуки кои влијаат врз нивното работење? Дали постојат други барања во врска со објавување на информации за трговски друштва кои котираат на берзата? Дали на пример постојат правила за придонеси во натура и правилата за заштита на доверители во случај на намалување на запишаниот капитал?

Со Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр. 28/04), трговските друштва се задолжени да информираат за одлуките кои влијаат врз нивното работење. Предвидено е дека друштвото треба актите и документите што ги чува и информациите што ги има, да му ги даде на располагање на секој содружник или на поранешен содружник, за периодот кога тој бил содружник на друштвото, на застапник на содружник и на наследник на починат содружник, на разгледување и копирање во текот на работното време на друштвото.

На секој содружник или на поранешен содружник, за периодот кога тој бил содружник на друштвото, односно на застапник на содружник или на наследник на починат содружник мора да му се обезбеди право на увид во актите и другите документи во седиштето на друштвото, на начинот определен во договорот за друштвото.

Ако на овие лица не им се овозможи ова право, секое од овие лица има право, со предлог, да побара од судот да донесе одлука за остварување на ова право. Судот, во рок не подолг од осум дена од денот на поднесувањето, ќе утврди дали лицето има право на увид во актите и другите документи и, ако утврди дека пристапот не му бил овозможен, ќе го задолжи друштвото да му овозможи пристап.

Одлуките донесени на собирот на содружниците, односно одлуките што ги донеле содружниците со одлучување преку допишување, управителот ги евидентира во книгата на одлуки. Одлуките се евидентираат во книгата на одлуки веднаш по донесувањето и се заверуваат со потпис на најмалку еден содружник кој учествувал во нивното донесување. Записниците од одржаните собири на содружниците на коишто се донесени одлуките, односно материјалот за изјаснување со којшто се документира одлучувањето преку допишување, како и донесените одлуки се составен дел од книгата на одлуки. Секој содружник има право на увид

во книгата на одлуки и може од управителот да бара и копии на одлуките донесени на соборот на содружниците, односно со одлучување преку допишување.

На секој акционер мора да му се обезбеди право на увид во актите и другите документи на друштвото (статутот и другите акти, записниците и сите други документи од сите собранија на акционерите, записниците и одлуките од состаноците на органот на управување, односно надзорниот одбор, годишните сметки и финансиските извештаи, прилози кои се поднесени до трговскиот регистар и сл.), во седиштето на друштвото, на начин определен во статутот.

Правото на информирање за записниците и одлуките од состаноците на органите на управување, акционерите го остваруваат преку неизвршните членови на одборот на директори или преку Надзорниот одбор.

Ако друштвото не му дозволи на акционерот да оствари увид и копирање на актите и документите, акционерот може да поднесе предлог до судот да му се овозможи увид во актите и документите. Во предлогот, акционерот ги наведува актите и документите коишто сака да ги разгледа или да ги добие, како и формата во којашто сака да му бидат доставени.

Судот, во рок од осум дена од поднесувањето на предлогот, донесува одлука со којашто го задолжува друштвото да му дозволи на акционерот-подносител на предлогот, да изврши увид во актите и документите коишто ги навел во предлогот или да му даде препис на актите и документите на трошок на друштвото.

Секој акционер може на собранието да бара известување за состојбата на друштвото и за неговите односи со други друштва, ако известувањето е поврзано со точките на дневниот ред на собранието.

Акционерот на кој му е ускратено известувањето може да побара, во писмена форма, неговото прашање, барање и причините поради коишто тој е лишен од известувањето да бидат внесени во записникот од расправата.

Акционер кој нема добиено известување може да бара заштита на своето право на известување од судот. Предлогот се поднесува во рок од петнаесет дена од денот на одржувањето на собранието.

Одобрените финансиски извештаи со годишниот извештај за работа на друштвото, органот на управување најдоцна триесет дена од денот на нивното одобрување, но не подоцна од 30 јуни, во препис, ги доставуваат до Регистарот на годишни сметки при Централниот регистар и ги ставаат во деловната или во друга просторија на увид. Право на увид има секој содружник или акционер. Ревидираната годишна сметка, односно ревидираните финансиски извештаи во кои се утврдени отстапувања во податоците на веќе поднесената годишна сметка, односно на веќе поднесените финансиски извештаи, Централниот регистар има обврска да ги обработи.

Податоците од годишните сметки и од финансиските извештаи се јавни и достапни на сите лица на начин и во постапка согласно со закон. Централниот регистар издава информации, дава фотокопии од сметководствени искази и одделни податоци од електронската база, во согласност со Законот за Централниот регистар ("Службен весник на РМ" бр.50/01,49/03).

На акционерот кој нема да ги плати запишаните акции во рокот и според условите под кои ги запишал може, со препорачано писмо, да му се даде дополнителен рок, со предупредување дека, ако во дадениот рок не ја исполни обврската за плаќање, ќе му се одземат сите делумно платени акции за коишто бил предупреден да ги плати. Давањето на дополнителниот рок се објавува во дневен весник.

На акционерот кој, и покрај предупредувањето, нема да го уплати износот којшто од него се бара во корист на друштвото, му се одземаат акциите и се исклучува од друштвото. Во објавата се наведуваат акциите што му се одземаат во корист на друштвото.

Собранието може да биде свикано со покана или со објавување јавен повик или со покана и со објавување јавен повик до акционерите. Јавниот повик се објавува најмалку во еден дневен весник.

Судот, по извршувањето на решението за упис, по службена должност, ги доставува податоците запишани во трговскиот регистар за објавување во „Службен весник на Република

Македонија”. Во објавата се наведуваат актите врз основа на коишто е извршен уписот и се наведува правото на увид на тие акти во трговскиот регистар. Податоците запишани во трговскиот регистар и одлуките на судот, кога е тоа определено со овој закон, се објавуваат во „Службен весник на Република Македонија”.

Исто така, определени правни и други дејствија и околности, согласно Законот за преземање на акционерски друштва (“Службен весник на РМ” бр.04/02 и 37/02), мора да се објават во еден дневен весник што излегува на територија на Република Македонија (јавна понуда за откуп на хартии од вредност; намера за откуп и сл.).

На 14.05.2004 година стапи во сила Правилникот за котација на хартии од вредност на Македонската Берза АД Скопје, во кој во целост се имплементирани најголем дел од европските директиви од оваа област, како и најголем дел од Генералните принципи на ОЕЦД за транспарентност и објавување на информации. Постојаните обврски за објавување на важни податоци од работењето на котираните друштва се следните: Општо објавување на податоци и информации, објавувања сврзани со деловното работење(промена на дејност, статусни промени, преземање, заедничко вложување, значајни договори и сл.); обврски во врска со капиталот(зголемување/намалување на основната главнина, нови задолжувања, промени во правата на издадените акции, одлуки за откуп на сопствени акции и сл.); значајни промени во финансиската состојба (големи загуби или значајни зголемувања на добивката, информации во врска со добивката, купување/продажба на имот, нови кредитни задолжувања и сл.); објавување на дивиденден календар; акции во посед на јавноста(известување доколку процентот на акции во посед на јавноста падне под предвидениот минимум од 25%); известување за значителни удели.

Во Република Македонија, согласно Законот за трговските друштва, акциите можат да се платат со пари, со внесување непаричен влог или комбинирано. Непаричниот влог се внесува во целост пред поднесување на пријавата за упис за основање на друштвото. Внесувањето на непаричниот влог мора да биде извршено така што друштвото ќе може слободно да располага со нив, од денот на уписот на основањето на друштвото во трговскиот регистар. Плаќање на акциите и други хартии од вредност, во форма на труд или услуга, вклучувајќи и труд и услуги кои што се веќе извршени е спротивно на Законот за трговските друштва.

Заштитата на доверителите во случај на намалување на запишаниот капитал е одговорено во претходното прашање(види подетално 05_I_A__P3).

5. Дали одредени прописи зависат од големината на друштвото? Доколку е така, кои се тие прописи?

Со Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04), трговските друштва се задолжени да информираат за одлуките кои влијаат врз нивното работење. Предвидено е дека Законот за трговските друштва се однесува на сите трговски друштва независно од нивната големина. Меѓутоа, во делот за водење на сметководството, член 470, трговците се класифицирани во големи, средни, мали и микро трговци во зависност од бројот на вработените, годишниот приход и просечната вредност на вкупните средства по годишните сметки во последните две години (пресметковни години). И некои други закони се применуваат на трговските друштва помеѓу другото и зависно од нивната големина, како на пр. Законот за преземање на акционерски друштва (“Службен весник на РМ” бр. 04/02 и 37/02), Законот за хартии од вредност (“Службен весник на РМ” бр. 63/00, 103/00, 34/01, 4/02, 37/02, 31/03,85/03).

6. Во која мера вашето законодавство не е усогласено со првата и втората Директива за Законот за трговски друштва?

Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04), во целост е усогласен со првата 68/151/ЕЕЗ и втората 77/91/ЕЕЗ Директива, а со тоа и се постигнати целите на овие директиви, односно: утврдени се барањата за објавување кои се однесуваат на АД, ДОО и

Командитно друштво со акции; максимално се ограничени причините врз основа на кои што обврските кои се преземаат во име на друштвата се смета дека не се важечки; ги ограничува случаите од кои може да произлезе ништовност; како и утврдување на правилата кои се однесуваат на основање на ДОО и одржување и промени на нивната главнина.

7. Дали веќе имате, или планирате да воведете законска регулатива која ќе биде усогласена со третата, шестата, единаесеттата, дванаесеттата и Директивата за понуди за преземање?

Во Законот за трговските друштва ("Службен весник на РМ" бр.28/04), се имплементирани и истиот е усогласен со третата 78/855/ЕЕЗ, шестата 82/891/ЕЗ, единаесеттата 89/666/ЕЕЗ и дванаесеттата 89/667/ЕЕЗ Директива.

Во однос на регулирањето на постапката за преземање на акционерски друштва во Република Македонија, Собранието на Република Македонија во 2002 год. донесе Закон за превземање на акционерските друштва ("Службен весник на РМ" бр.04/02 и 37/02). Овој закон е усогласен со соодветната Предлог Директива на ЕУ за понуди за преземање.

V. Административен капацитет

1. Кои видови трговски друштва постојат според законот во вашата земја? Кој е вкупниот број на друштва во секоја категорија?

Во Република Македонија согласно Законот за трговски друштва ("Службен весник на РМ" бр.28/04 година), постојат следните видови на трговски друштва: јавно трговско друштво, командитно друштво, друштво со ограничена одговорност, акционерско друштво и командитно друштво со акции.

Вкупниот број на трговски друштва во секоја категорија е следен:

	Видови на трговски друштва	Вкупен број
1.	Јавно трговско друштво	2200
2.	Командитно друштво	2
3.	Друштво со ограничена одговорност	62170
4.	Акционерско друштво	754
5.	Командитно друштво со акции	0
Извор: Државен Завод за Статистика		

Овие податоци за трговските друштва се однесуваат за состојбата, заклучно со 31.12.2004 година.

2. Постои ли централен регистар за трговските друштва? Ако не постои, има ли планови во тој правец? Доколку постои, во кој облик се чуваат податоците за трговските друштва (електронска форма, писмена форма) во регистарот? Ве молиме да наведете подробности за податоците што се чуваат во регистарот како на пр. име на друштвото и објекти, финансиски детали, податоци за лицата кои управуваат со друштвото, овластени претставници, главни одлуки кои влијаат на друштвото, итн.

Во Република Македонија во моментот не постои единствен трговски регистар, иако во последните три години се направени обиди за негово формирање.

Единствениот трговски регистар согласно Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ”бр.28/04), треба да се воспостави најдоцна до 1 март 2005 година, а преносот на запишаните податоци во електронска форма од основните судови во единствениот трговски регистар треба да заврши најдоцна до 1 јули 2005 година.

Во фаза на подготовка, е електронско поврзување и воспоставување на база на податоци за единствен трговски регистар.

Трговскиот регистар во електронска форма ќе биде дел од централната информативна база на Централниот регистар, којшто е одговорен за нејзиното воспоставување, водење и администрирање

Трговскиот регистар го водат судовите.

Уписот на податоците во трговскиот регистар се врши кај надлежниот суд на чиешто подрачје се наоѓа седиштето на субјектот на упис.

Во моментот уписот го водат Основен суд Скопје I Скопје, Основен суд – Битола и Основен суд Штип, а збирниот регистар на овие судови се води кај Основен суд Скопје I Скопје.

Во трговскиот регистар податоците се чуваат во писмена форма и во електронска форма.

Трговскиот регистар е јавна книга која содржи податоци и прилози (исправи и докази) за субјектите за кои уписот е пропишан со закон.

Трговскиот регистар се состои од регистарска влошка (класер), во којашто се запишуваат податоците на уписот и збирка на прилози во којашто се приложуваат исправите и доказите на секој запишан субјект.

Сите исправи и докази во судот се чуваат во писмена форма.

Во сите три суда во електронска форма се води евиденција за трговските друштва и се внесуваат следните податоци:

- матичен број на субјектот на уписот,
- број и датум на пријавата за упис,
- предмет на пријавата,
- назив и адреса на подносителот,
- правна форма на субјектот, назив и седиште на субјектот,
- број и датум на актот за основање,
- податоци за основачите,
- висината и видот на основачкиот влог,
- податоци за законските застапници,
- податоци за дејностите на субјектот и
- датум на решението за упис.

За одлуките со податоци кои се предмет на упис согласно законот се запишуваат бројот и датумот на одлуката и органот што ја донел.

Во електронскиот регистар се запишуваат и сите промени на податоците кои со основањето или усогласувањето биле запишани во електронска форма.

Податоците за објекти со кои располагаат трговските друштва и финасиските детали за неговото работење не се запишуваат во електронскиот трговски регистар кој го водат судовите.

3. Дали се наплаќаат давачки за издавање на определени документи (потврди, фотокопии, преписи, атестирања, нотификации) кои се дел од регистарот на трговски друштва? Доколку одговорот е потврден, дали овие давачки се ограничени само за да се покријат трошоците за издавање на вакви документи или пак се тие поинаку определени? Која е постапката за издавање на ваквите документи?

Во врска со издавањето на определени документи кои се дел од регистарот на трговски друштва се наплаќаат давачки врз основа на Законот за судски такси (“Службен весник на СРМ” бр. 46/90, 11/91 и “Службен весник на РМ” бр. 65/92, 20/95, 48/99).

За пријава за упис во трговскиот регистар се плаќа такса во износ од 1200 денари;

За решение за упис на основање на субјектот на уписот се плаќа такса во износ од 2000 денари;

За решение за упис на здружување, организирање, промена на организираноста или статусните измени на субјектот на уписот се плаќа такса во износ од 1000 денари;

За решение за упис на други податоци за субјектот на уписот или за промена на запишаните податоци се плаќа такса во износ од 500 денари за секој регистарски лист;

За решение за упис на престанок на субјектот на уписот се плаќа такса во износ од 1000 денари;

За пријава за упис или евидентирање на делот на субјектот на уписот се плаќа половина од таксата определена за упис на субјектот;

За решение за упис на делот на субјектот се плаќа половина такса од претходно определената такса;

За упис на промена на запишаните податоци за делот на субјектот се плаќа половина од претходно определената такса;

За евидентирање на делот на субјектот на уписот и за бришење на делот на субјектот на уписот се плаќа такса во износ од 1000 денари ;

За упис на промена кај евидентираниот дел на субјектот на уписот се плаќа такса во износ од 5000 денари;

За доставување на запишаните податоци заради објавување во “Службен весник на Република Македонија” се плаќа такса во износ од 500 денари;

За овластување на нотарот на утврдување на други факти од јавен регистар, нотарот има право на награда во износ од 200 денари;

За потврда за извршените службени дејствија врз основа на ова овластување нотарот има право на награда од 1000 денари.

Судските такси се ограничени само за преземање на дејствијата на судот и издавањето на погоре наведените акти.

Постапката за издавање на документи е следна:

Согласно Судскиот деловник (“Службен весник на РМ“ бр. 9/97 и 27/04), примањето на писмената (поднесоци, списи, парични писма, телеграми и други пратки), се врши на определено место во судската писарница. Приемот го врши определениот работник кој го потврдува приемот со втиснување на приемен штембил на копијата од писменото.

Приемот на писмената упатени до судот преку пошта и преземањето на поштата од поштенски прегради го врши овластен работник на судот.

Работникот определен за прием на писмена утврдува кои поднесоци подлежат на плаќање на такса.

Ако при прегледот на списите се утврди дека за поднесокот не е платена такса, дека е помалку платена или е ослободен од плаќање на такса, тоа ќе се означи со отпечаток на соодветниот штембил.

Ако кон поднесокот не е приложена потврда за извршено плаќање на такса, работникот ќе ја предупреди странката во определениот рок да ја плати.

Примените поднесоци се распоредуваат според ознаката во соодветни уписници и веднаш се предаваат на управителот на судската писарница.

По барање на странките надлежниот суд издава потврди, уверенија за факти содржани во списите или за кои се води евиденција во судот и изводи од јавните книги. Издавањето на потврди и уверенија го врши судската писарница.

За содржината на судските одлуки, записниците и другите акти во списите, не се издаваат потврди, туку само преписи и изводи.

Преписите се изготвуваат во судската писарница или фотокопирница и им се доставуваат на странките откако управителот на судската писарница, односно овластениот работник ќе ги потврди со својот потпис во непотполниот дел од забелешката: “точноста на преписот односно фотокопијата ја потврдува _____”.

4. Како се објавуваат податоците за трговските друштва? Постои ли службен весник за тоа?

Податоците кои се запишуваат во трговскиот регистар се објавуваат во “Службен весник на Република Македонија”.

5. На кој начин јавноста има пристап кон податоците од регистарот на трговските друштва; на пример лично, по пошта, електронски итн. Може ли секој да добие увид во податоците од регистарот, а да не мора да докажува причина за тоа? Дали се наплатува надомест за консултација?

Со одредбите од Законот на трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04), е уредено прашањето на пристапот до податоците од регистарот на трговските друштва. Имено, согласно член 85 од овој закон, податоците запишани во трговскиот регистар се јавни.

Во моментот пристапот кон податоците во трговскиот регистар може да се изврши лично или преку пошта.

Секое лице, на свој трошок, може да бара да му се издаде фотокопија или заверен препис од податоците запишани во регистарската влошка.

Секој може да поднесе барање да изврши увид во збирката на прилози или да му се обезбеди фотокопија од прилозите во збирката на свој трошок, освен во збирката на прилози на јавното трговско друштво и на командитното друштво. Увид во збирката на прилози на овие друштва може да изврши секој содружник и лице коешто има правен интерес.

Согласно Законот за судски такси (“Службен весник на СРМ” бр. 46/90, 11/91 и “Службен весник на РМ” бр. 65/92, 20/95, 48/99), за одредени дејствија во постапката се наплатуваат судски такси.

Имено, согласно Тарифниот број 28 од Таксената тарифа која е составен дел на овој закон, за препис на судски акти, како и за препис на акти од збирка на исправи што судот ќе ги изврши по барање на странка се плаќа такса во износ од 100 денари за секоја страна од оригиналот. За секој натамошен примерок на препис на судски записник, што бил изготвен истовремено со оригиналот, се плаќа такса во износ од 50 денари.

За препишување на странски јазик се плаќа двојна такса од предвидените горенаведени износи.

За молба за издавање препис и за заверка на преписот се плаќа такса во износ од 100 денари.

Согласно Законот за судски такси, односно Тарифен број 27 за разгледување на архивирани судски списи се плаќа такса во износ од 300 денари. За било какви усни консултации од видот на тоа дали странката има или нема право да бара препис од списи или увид во списи не се наплаќа такса.

6. Кое е просечното време што изминува од поднесување на барање за регистрација до фактичкото регистрирање на трговското друштво? Колкав е бројот на моментално регистрирани трговски друштва и оние што се регистрирани во последните две години?

Постапката за упис во трговскиот регистар се покренува со поднесување на писмена пријава на пропишан образец во која е содржано барањето за упис. Со пријавата се поднесуваат и потребните прилози (исправи и докази) во коишто се содржани податоците што се запишуваат во трговскиот регистар.

Согласно Законот за трговски друштва (“Службен весник на РМ” бр. 28/04), постапката за упис во трговскиот регистар е итна. Имено доколку се утврди дека се исполнети условите за упис, односно дека е поднесена уредна пријава и дека се поднесени сите прилози определени со законот, надлежниот суд во рок од 8 дена од денот на поднесувањето на пријавата, односно поднесеното барање ќе донесе решение за упис.

Според податоците добиени од надлежните судови потребното време од поднесување на барање за регистрирање до фактичкото регистрирање на трговското друштво е :

Година	денови
2001	57,5
2002	54,6
2003	54,3
Извор: Министерство за правда	

Во Република Македонија во последните две години се регистрирани вкупно:

- во 2002 година 6685 деловни субјекти,
- во 2003 година 5820 деловни субјекти.

Бројот на запишани трговски друштва во 2004 г. е 4721 деловен субјект - со состојба 30.09.2004 година.

Бројот на моментални регистрирани трговски друштва е 65126 со состојба до 31.12.2004 година.

7. Дали се утврдени казнени мерки или парични казни за трговски друштва доколку годишните сметки не се депонирани во регистарот на трговски друштва? Доколку одговорот е потврден, колкав е износот на паричните казни? Колкав е процентот на јавни и приватни трговски друштва со ограничена одговорност кои се придржуваат до должноста да ги доставуваат нивните годишни сметки во регистарот на трговски друштва?

Трговските друштва се должни да ја достават годишната сметка, до Централниот регистар до крајот на месец февруари наредната година, односно во рок од шеесет дена од денот на отворањето на постапката за ликвидација или стечајна постапка или настанувањето на статусна промена, а сметките изготвени за покуси периоди се доставуваат до крајот на наредниот месец или по истекот на последниот месец од пресметковниот период.

Не повеќе од 30 дена од денот на одобрувањето, односно не подоцна од 30 јуни, органот на управување на трговското друштво, ги доставува во препис до Регистарот на годишни сметки при Централниот регистар одобрените финансиски извештаи со годишниот извештај за работата на трговското друштво.

Трговските друштва имаат обврска да ги достават консолидираните годишни сметки и извештајот за работењето за претходната година до Централниот регистар најдоцна до 31 март наредната година.

Доколку трговските друштва не ги исполнат овие обврски во предвидениот рок согласно Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04), ќе се казнат за прекршок со парична казна во износ од 50.000 до 150.000 денари правното лице, а за одговорното лице во правното лице паричната казната изнесува од 10.000 до 50.000 денари.

Покрај паричната казна ќе се изрече и мерка на безбедност- забрана на вршење дејност во траење од три месеци до една година, а за одговорното лице во правното лице ќе се изрече мерка на безбедност забрана за вршење на должност-функција во траење од три месеци до една година.

Воедно напоменуваме дека согласно член 477, став 5 од Законот за трговските друштва, друштвото кое што три години по ред не ги доставува до Централниот регистар годишната сметка и финансиските извештаи, на предлог на Централниот регистар судот го брише од трговскиот регистар по предходно спроведена ликвидациона постапка.

Процентот на трговски друштва (јавни и приватни) кои се придржувале до обврската да ги достават своите своите годишни сметки до Централниот регистар е :

- 2002 година (65,125%)
- 2003 година (64,494%)

Доставените годишни сметки од јавните и приватните трговски друштва со ограничена одговорност за деловната 2002 и 2003 година се согласно Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/96, 7/97, 21/98, 37/98, 63/98, 39/99, 81/99, 37/2000, 31/01, 50/01, 6/02, 61/02 и 51/03), кој важеше до 07.05.2004 година, од кога е во сила новиот Закон за трговските друштва. Обврската на наведените трговски друштва и новоформираниите согласно Закон за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04), предвидено е да настапи по истекот на деловната 2004 година.

Во однос на презентираниите податоци за постоечките трговски друштва во 2002 и 2003 година, сакаме да укажеме дека согласно Законот за трговски друштва, трговските друштва чиешто сметки се блокирани и пренесени во соодветната институција за блокирани сметки се бришат од трговскиот регистар на начинот и постапката определени со Законот ако во рок од шест месеци од денот на примената на овој закон (рокот е истечен на 08.10.2004г.) не ја деблокираат блокираната сметка.

8. Ве молиме да наведете административна или судска власт која е одговорна за регистрација на трговските друштва.

Во Република Македонија за регистрација на трговските друштва се надлежни судовите.

Уписот во трговскиот регистар го врши надлежниот суд на чиешто подрачје се наоѓа седиштето на субјектот на уписот.

За водење на трговскиот регистар се надлежни Основниот суд Скопје I Скопје, за подрачјето на Апелациониот суд во Скопје, Основниот суд во Битола за подрачјето на Апелациониот суд во Битола и Основниот суд во Штип за подрачјето на Апелациониот суд во Штип. Збирниот трговски регистар е во надлежност на Основниот суд Скопје I Скопје, за целата територија на Република Македонија и во него се води единствена евиденција на субјектите, односно во него се обединуваат податоците за запишаните трговски друштва од останатите судови кои се надлежни за водење на трговскиот регистар.

II. СМЕТКОВОДСТВО И РЕВИЗИЈА

A. Сметководство

1. Кои се правните инструменти кои ги користите во областа на сметководството? Постојат ли какви било насоки или препораки од тела надлежни за утврдување на нормите?

Материјата од областа на сметководството е регулирана со Законот за трговските друштва ("Службен весник на РМ" број 28/04), Правилникот за сметководствени стандарди ("Службен весник на РМ" бр.40/97 и 73/99), со кој се прифатени Меѓународните сметководствени стандарди од Комитетот за Меѓународни сметководствени стандарди (ИАСЦ), како сметководствени стандарди кои што се во примена во Република Македонија од 1 јануари 1998 година, Законот за сметководството за буџетите и буџетските корисници ("Службен весник на РМ" број 61/02 и 98/02), како и повеќе подзаконски акти кои се донесени врз нивна основа.

Начинот на водење на сметководството на непрофитните организации е регулирано со Законот за сметководство за непрофитни организации ("Службен весник на РМ" број 24/03).

Министерот за финансии со Правилникот за сметководство за непрофитните организации ("Службен весник на РМ" бр.42/03), го пропишува начинот на водењето на сметководството, деловните книги, сметководствените документи и обработката на податоците, организацијата на сметководството, признавањето на приходите и расходите, проценувањето на билансните позиции, ревалоризацијата и пописот кај непрофитните организации.

Со одлука на Владата на Република Македонија и со решение број 23-1436/1 од 23 јуни 1997 година е формирана Комисија за сметководствени стандарди со цел следење, усогласување и објаснување на Меѓународните сметководствени стандарди.

2. На кои трговски друштва се применуваат општите прописи? Постојат ли посебни прописи за друштвата со ограничена одговорност? Постојат ли изземања за малите и средни претпријатија?

Според Законот за трговските друштва ("Службен весник на РМ" бр.28/04), (член 469) обврска за водење на сметководство имаат : секој голем и среден трговец, трговците определени со закон, како и трговците кои вршат банкарска дејност, дејност на осигурување, трговците кои котираат на берза како и трговците чии финансиски извештаи влегуваат во консолидираните финансиски извештаи на претходно наведените трговци. Сите субјекти имаат обврска да подготвуваат и да поднесуваат финансиски извештаи во согласност со усвоените меѓународни сметководствени стандарди. Меѓународните сметководствени стандарди се ажурираат на годишна основа, за да бидат усогласени со тековните стандарди, онака како што се дополнети, изменети или усвоени од страна на Одборот за меѓународни сметководствени стандарди.

Според Законот за трговските друштва (член 478) под ревизија се подведуваат следните трговци:

- големите и средни трговци организирани како акционерски друштва;
- друштва чии хартии од вредност котираат на берза и
- големи и средни трговци организирани како друштва со ограничена одговорност.

Малите трговски друштва се изземени од обврската да ги подложат на ревизија годишните извештаи. Особеност е што малите субјекти своите финансиски извештаи имаат обврска да ги изготвуваат со редуциран обем на податоци.

3. Дали консолидираните сметки (сметки на групи на друштва) како и сметките на поединечните трговски друштва се регулирани? Доколку е тоа така, дали која било група на трговски друштва (пр. дозволена големина, законска форма) е изземена од обврската да составува консолидирани сметки?

Трговските друштва согласно член 504 од Законот за трговски друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04), доколку имаат преовладувачко влијание во едно или повеќе друштва се должни секоја година да составуваат и објавуваат консолидирана годишна сметка и консолидирани финансиски извештаи. Консолидирана годишна сметка и консолидирани финансиски извештаи, се изготвуваат според начинот на кој министерот за финансии го утврдува водењето на сметководството а се со цел постигнување на даночните цели.

Консолидираните финансиски извештаи се изготвуваат според меѓународните сметководствени стандарди.

Консолидираната годишна сметка и консолидираниот финансиски извештај мораат да бидат составени на ист датум на кој што е составена и годишната сметка и финансиските извештаи на друштвото со преовладувачко влијание.

Консолидираната годишна сметка содржи консолидиран биланс на состојбата и консолидиран биланс на успехот.

Според член 504 од Законот за трговските друштва имплицитно произлегува дека ниедно трговско друштво кое има преовладувачко влијание (независно од неговата големина), не е изземено од обврската да составува консолидирани годишни сметки и консолидирани финансиски извештаи.

Според Законот за трговски друштва согласно член 505 консолидираните финансиски извештаи содржат консолидиран биланс на состојбата, консолидиран биланс на успехот, консолидиран извештај за паричните текови, консолидиран извештај за промените во главнината и белешки кон консолидираните извештаи, применетите сметководствени политики и други објаснувачки белешки.

4. Какви казни се предвидени за незадоволување на условите од финансискиот извештај?

Согласно членот 599 од Законот за трговски друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04) со парична казна од 50.000 до 150.000 денари ќе се казни за прекршок трговското друштво, доколку не составува, не објавува и не доставува годишни сметки, односно и консолидирани годишни сметки, финансиски извештаи.

Со парична казна од 10.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок и одговорното лице во друштвото.

Покрај паричната казна на трговското друштво ќе се изрече и мерка на безбедност забрана за вршење на дејност во траење од три месеци до една година, а на одговорното лице ќе се изрече мерка на безбедност забрана за вршење на должност функција во траење од три месеци до една година.

5. Кои реформи кај правните инструменти во областа на сметководството се планира да се преземат, која е нивната содржина и кога се планира нивно усвојување?

Во Министерството за финансии интензивно се работи на изготвување на сите подзаконски акти околу сметководството на буџетите и буџетските корисници и кај непрофитните организации.

Покрај тоа, се предвидува да се изготви нова Уредба за сметковен план за банки, штедилници и други финансиски друштва согласно Меѓународните сметководствени стандарди, да се

изврши усогласување на билансните шеми со ново предложените одредби од сметководствениот план и во согласност со Директивата 86/635/ЕЕЗ (за банкарски сметки) и текстуална разработка на содржината на секоја сметка во сметковниот план за банки и штедилници и други финансиски друштва што се планира да се донесат до крајот на 2005 година.

Во однос на сметководството на друштвата за осигурување, во Министерството за финансии во тек е подготовка на нова Уредба за сметковен план за друштвата за осигурување и нов Правилник за формата и содржината на билансните шеми за друштвата за осигурување со што ќе се изврши целосно усогласување со Директивата на Европската Унија 91/674/ЕЕЗ за годишните сметки на друштвата за осигурување, кои се планира да се донесат во 2005 година.

Во Законот за трговски друштва (“Службен весник на РМ” бр.28/04) во сегментот кој се однесува на сметководството Директивите на ЕУ од областа на сметководството (четврта, шеста и седмата Директива), се целосно вклучени со применување на МСС во водењето на сметководството во РМ.

Постојната законска регулатива од областа на пресметковниот систем е изградена почитувајќи ги меѓународните критериуми и стандарди и директивите на Европската унија, пред донесувањето на Законот за сметководство за буџетите и буџетските корисници (“Службен весник на РМ” бр.61/02 и 98/02) и Законот за сметководство за непрофитните организации (“Службен весник на РМ” бр.24/03), истите се доставени до Европската комисија заради добивање на соодветни насоки, предлози и сугестии од експертите на Европската унија, а со цел заокружувањето на реформите на пресметковниот систем да се изведе на начин со што ќе се обезбеди максимум усогласеност на нашиот пресметковен систем со системите на развиените земји, односно на начин кој е признат и прифатлив на меѓународно ниво.

За во иднина, се предвидува ажурирање на усогласувањето на сметководствената регулатива со директивите на Европската унија.

6. Дали со реформите се земени предвид директивата четири (78/660) и/или директивата седум (83/349)?

Со реформите се земени предвид Директивата четири (78/660) и Директивата седум (83/349).

Согласно Законот за трговските друштва (“Службен весник на РМ” бр. 28/96, 7/97, 21/98, 37/98, 63/98, 39/99, 81/99, 37/2000, 31/01, 50/01, 6/02, 61/02, 51/03), министерот за финансии, во 1999 година, ја пропиша формата и содржината на билансните шеми (Правилник за пропишување на формата и содржината на билансните шеми (“Службен весник на РМ” бр. 23/1999), кои произлегуваат како задолжителна обврска на земјите членки на Европската унија, содржани во четвртата и седмата Директива, како и Директивата 86/635/ЕЕЗ (банкарски сметки) и Директивата 91/674/ЕЕЗ (сметки на осигурителните друштва).

Билансот на состојбата, го составуваат сите субјекти кои сметководството го водат согласно Законот за трговски друштва и Меѓународните сметководствени стандарди, со тоа што малите субјекти го составуваат овој биланс на скратен начин со пополнување на позициите означени со букви и римски броеви.

За големите и средни субјекти е пропишан посебен Биланс на успехот, додека за малите субјекти (со Правилникот за пропишување на формата и содржината на билансните шеми) пропишани се одделни билансни шеми - Биланс на успехот за мали субјекти.

Согласно прописите од областа на сметководството во банките, штедилниците и другите финансиски организации од страна на министерот за финансии, се пропишани посебни билансни шеми (Правилник за формата и содржината на билансните шеми за банките, штедилници и други финансиски организации (“Службен весник на РМ” бр. 27/1999)).

Исто така посебни билансни шеми се пропишани и за осигурителните и реосигурителните друштва со Правилникот за содржината и формата на билансните шеми за осигурителните и реосигурителните друштва (“Службен весник на РМ” бр.36/99, 34/02).

7. Дали меѓународните стандарди или практиката имале влијание?

Во Република Македонија од 01.01.1998 година во примена се Меѓународните сметководствени стандарди.

Сите трговски друштва ги применуваат Меѓународните сметководствени стандарди.

Големите трговски друштва и оние кои котираат на берза како и оние трговски друштва од кои тоа се бара се обврзани да ги применуваат Меѓународните сметководствени стандарди.

Со усвојувањето на Меѓународните сметководствени стандарди и со пропишувањето на единствените билансни шеми, кои произлегуваат како задолжителна обврска на земјите членки на Европската унија, содржани во четвртата и седмата Директива, како и Директивата 86/635/ЕЕЗ (банкарски сметки) и Директивата 91/674/ЕЕЗ (сметки на осигурителните друштва), во Република Македонија се обезбеди да се спроведува единствена сметководствена регулатива на територијата на нашата земја и да се постигне висок степен на хармонизација на сметководствената практика и во исто време, исполнување на барањата за изградбата на компатибилен сметководствен систем со земјите на Европската Унија.

8. Дали во тие реформи се земени предвид Директивите на Советот 86/635/ЕЕЗ (банкарски сметки) и 91/674/ЕЕЗ (сметки на осигурителните друштва)?

Со реформите се земени во предвид Директивите на Советот 86/635/ЕЕЗ (за банкарски сметки) и 91/674/ЕЕЗ (сметки за осигурување) од што и произлегува дека постојат посебни билансни шеми за банките и посебни билансни шеми за осигурителните компании (види подетално 05_II_A__P5).

Согласно прописите од областа на сметководството во банките, штедилниците и другите финансиски организации од страна на министерот за финансии, се пропишани посебни билансни шеми (Правилник за формата и содржината на билансните шеми за банките, штедилници и други финансиски организации ("Службен весник на РМ" бр. 27/99).

Исто така посебни билансни шеми се пропишани и за осигурителните и реосигурителните друштва со Правилникот за содржината и формата на билансните шеми за осигурителните и реосигурителните друштва ("Службен весник на РМ" бр. 36/99, 34/02).

9. Дали со реформите се зема предвид Регулативата 1606/2002 за Меѓународни сметководствени стандарди? (МСС)

Регулативата за примена на Меѓународните сметководствени стандарди (МСС) во потполност е земена во предвид.

Со усвојувањето на Меѓународните сметководствени стандарди и со пропишувањето на единствените билансни шеми, кои произлегуваат како задолжителна обврска на земјите членки на Европската унија, содржани во четвртата и седмата Директива, во Република Македонија се обезбеди да се спроведува единствена сметководствена регулатива на територијата на нашата земја и да се постигне висок степен на хармонизација на сметководствената практика, а во исто време, исполнување на барањата за изградбата на компатибилен сметководствен систем со земјите на Европската Унија.

В. Законски ревизори

1. Ако постојат ревизори, кое тело им издава овластување за работа и е одговорно за нивен надзор? Колку такви овластувања се издадени досега, а колку во 2003 г. (или последната година за која имате податоци; молиме наведете која година)?

Во Законот за ревизијата (“Службен весник на РМ” бр.65/97, 27/00, 31/01 и 61/02), е уредено издавањето на дозвола за работа според кое основачот на друштвото за ревизија поднесува барање со пропишана документација до Министерството за финансии. Министерот за финансии одлучува по доставеното барање, во рок од 30 дена од денот на доставеното барање.

Друштвата за ревизија, на кои им е издадена дозвола за работа, се запишуваат во регистарот на друштва за ревизија, кој се води во Министерството за финансии. Согласно евиденцијата во наведениот регистар заклучно со месец октомври 2004 година издадени се 20 дозволи за работа на друштва за ревизија врз основа на трајни уверенија за овластен ревизор.

Министерот за финансии со решение ја одзема дозволата за работа на друштвото за ревизија, доколку ревизијата не ја врши на начин пропишан со законот и според постапката утврдена со Меѓународните стандарди за ревизија, како и во другите случаи кои се уредени во законот.

Во изминатиот период врз основа на одредбите од законот, министерот за финансии има издадено уверенија за овластени ревизори врз основа на писмено барање и приложена документација на лица од науката и праксата кои ги исполнуваа условите пропишани во законот за признавање на звањето овластен ревизор, како и уверенија за овластени ревизори на лица кои го положиле испитот за овластен ревизор. Согласно регистарот што се води во Министерството за финансии издадени се вкупно 136 уверенија за овластени ревизори. Во периодот на 2003 година издадени се 47 трајни уверенија за овластени ревизори, а во периодот на 2004 година 43 трајни уверенија за овластени ревизори.

(уредено во членовите 5, 6, 8, 30, 31, 38- а од Законот за ревизијата)

2. Кои услови мора да се задоволат за добивање на овластување за работа како ревизор (обука, искуство, етички правила)? Со кои прописи се уредува неопходната обука? Колку лица имаат поминато таква обука во 2003 година (или последната година за која имате податоци; Ве молиме нагласете за која година)?

Ревизија може да врши само овластен ревизор, кој е вработен во друштвото за ревизија. Овластениот ревизор е независен и самостоен во вршењето на работата на ревизијата во рамките на овластувањата утврдени со законот и Меѓународните стандарди за ревизија.

Овластениот ревизор според Законот за ревизија (“Службен весник на РМ” бр. 65/97, 27/2000, 31/01 и 61/02), мора да ги исполнува следниве услови:

1. да има високо образование - дипломиран економист;
2. да положил испит за овластен ревизор и да има стекнато уверение на овластен ревизор;
3. да не е осудуван за кривични дела што го прават неподобен за професијата на ревизијата и
4. да даде изјава дека во работењето ќе ги применува правилата утврдени со Кодексот на етика за професионалните сметководители на Меѓународната федерација на сметководители.

Кандидатот за полагање на испитот за звањето овластен ревизор, мора да има најмалку 5 години работно искуство на сметководствени, финансиски работи или работи на проценка, односно 3 години работно искуство на работи на ревизија или контрола.

Ревизорот при вршењето на ревизијата ги применува стандардите за ревизија утврдени од Меѓународната федерација на сметководители (ИФАК). По утврдување на текстот на

Меѓународните стандарди за ревизија од страна на Комисијата за ревизорски стандарди истите се објавени во (“Службен весник на РМ” бр.51/98). Кодексот на етика за професионалните сметководители на Меѓународната федерација на сметководители е објавен во посебно издание во Билтенот на Министерството за финансии во месец април 1998 година, репродуцирани со дозвола на ИФАК.

Во постојниот Закон за ревизија, не се содржани одредби за задолжителна континуирана професионална едукација. Со новиот Закон за ревизија, кој во втора фаза се очекува да биде донесен од страна на Собранието на Република Македонија, во првото полугодие на 2005 година, содржани се одредби со кои овластениот ревизор е должен да посетува курсеви со одреден број на часови годишно во рамките на континуирано професионално усовршување заради надградување на знаењето од областа на сметководството и ревизијата, организиран од Институт за овластени ревизори.

(уредено во членовите 17 став 2, 28 и 29 од Законот за ревизијата)

3. Какви казни се предвидени за спроведување на ревизија од страна на неовластено лице?

Со парична казна од 10.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правното лице - друштвото за ревизија:

1. ако ревизијата не ја врши на начин пропишан со овој закон и според постапката утврдена со Меѓународните стандарди за ревизија;
2. ако врши ревизија а нема дозвола за работа;
3. ако врши работи од член 11 став 1 од овој закон за субјектот кај кој врши ревизија;
4. ако врши ревизија кај субјектот на ревизијата во кое поседува акции или во кое вложило средства, односно ако врши ревизија кај субјектот на ревизијата кое вложило средства во друштвото за ревизија;
5. ако не се осигура од одговорноста за штета која може да ја предизвика со вршењето на ревизијата и ако не го достави доказот за осигурување на одговорноста за штетата до Министерството за финансии во предвидениот рок;
6. ако не добие согласност од субјектот кај кој се врши ревизија за ангажирање на надворешен стручњак и
7. ако не обезбеди тајност на податоците и сознанијата во вршењето на ревизијата.

За горенаведените дејствијата ќе се казни за прекршок и одговорното лице во правното лице - друштвото за ревизија, со парична казна од 1.000 до 50.000 денари.

Покрај паричната казна од став 2 на овој член, на одговорното лице во правното лице - друштвото за ревизија ќе му се изрече мерка на безбедност, забрана на вршење на одговорни работи и работни задачи во траење од три месеци до една година.

Со парична казна од 1.000 до 50.000 денари ќе се казни за прекршок физичко лице - овластениот ревизор:

1. ако ревизијата не ја врши на начин пропишан со овој закон и според постапката утврдена со Меѓународните стандарди за ревизија;
2. ако не утврди точни дејствија и во извештајот наведе погрешно мислење;
3. ако целокупната документација изготвена или прибавена во постапката на ревизијата ја користи за други намени без согласност на субјектот на ревизијата;
4. ако не обезбеди тајност на податоците и сознанијата во вршењето на ревизијата и ако ги користи сознанијата до кои дошол во вршењето на ревизијата за стекнување на имотна или друга корист за себе или друг субјект;
5. ако врши ревизија кај субјектот каде што тоа не смеел да го врши и
6. ако врши ревизија без да му е признаено (нострифицирано) звањето овластен ревизор.

Покрај паричната казна, за горенаведените работи на овластениот ревизор ќе му се изрече мерка на безбедност, забрана на вршење на професионална дејност во траење од три месеци до една година.

(уредено во членовите 34 и 37 во делот од казнените одредби од Законот за ревизија (“Службен весник на РМ” бр. 65/97, 27/2000, 31/01 и 61/02)).

4. Дали во последно време е направена измена на потребните квалификации или се планираат такви измени? Дали е земена предвид Осмата директива (84/253)?

Што се однесува на промени на потребните квалификации, неминовно е да се истакне дека во последно време не се извршени промени на подрачјето на квалификацијата.

Измени по однос на потребните квалификации, се содржани во новиот Закон за ревизијата што треба да се донесе. Имено согласно одредбите од овој закон кој е во постапка за донесување работите на законската и договорната ревизија во име на друштвото за ревизија го вршат овластени ревизори, кои се стекнале со уверение за овластен ревизор. За полагање на испит за стекнување на звање овластен ревизор, лицето треба да ги исполнува следните услови:

1. да има високо образование - Економски факултет;
2. да има најмалку три години искуство на работи на ревизија под надзор на овластен ревизор,
3. да го познава македонскиот јазик,
4. да презентира доказ за завршен курс на теоретско знаење,
5. да не е осудено со казна затвор и тоа:
 - а) во периодот од правосилноста на пресудата до денот на издржувањето на казната и 5 години од денот кога ја издржал казната, во случај на осуденост со правосилна судска пресуда со казна затвор до 3 години;
 - б) во периодот од правосилноста на пресудата до денот на издржувањето на казната и 10 години од денот кога ја издржал казната, во случај на осуденост со правосилна судска пресуда со казна затвор над 3 години и
6. да не му е изречена мерка безбедност забрана за вршење на професија, дејност или должност.

При изготвување на новиот закон земена е во предвид Осмата директива (84/253). Новиот Закон за ревизија во втора фаза е планирано да биде донесен од страна на Собранието на Република Македонија во првото полугодие на 2005 година.

5. Дали, законската ревизија во Вашата земја е усогласена со принципите и барањата на Препораките на Комисијата од 16 мај 2002г. (Независност на законската ревизија во ЕУ: Збир на основни принципи, ОЈ L 191 од 19.07.2002г.) и од 15 ноември 2000 (обезбедување на квалитетна законска ревизија во ЕУ: минимални барања, ОЈ L 91 од 31.03. 2001)?

Поаѓајќи од определбата на Република Македонија за целосна усогласеност на националното законодавство со законодавството на ЕУ, а имајќи ги предвид при тоа и препораките на Европската комисија за независноста на ревизорите и обезбедување на квалитет на законската ревизија и нивно вклучување во законската регулатива, се наметна потребата од донесување на нов Закон за ревизија, со цел создавање на силна и моќна професионална асоцијација која ќе ги преземе активностите кои во изминатиот период, во функција на премостување на проблемот сврзан со ревизорската професија ги вршеше Министерството за финансии.

Одредбите содржани во постојниот Закон за ревизија (“Службен весник на РМ” бр.65/97, 27/2000, 31/01 и 61/02), воглавно ги задоволуваат повеќето начела и условите содржани во

Препораките на Комисијата од 16 мај 2002 година (независност на овластените ревизори). Законската ревизија се извршува во согласност со принципите за независност содржани во Препораките на Комисијата со постојниот Закон за ревизија и ќе продолжи да се извршува според тие принципи и со новиот Закон за ревизија. Имено, новиот Закон за ревизија кој е планирано да биде донесен од страна на Собранието на Република Македонија во првото полугодие на 2005 година подетално го регулира почитувањето на овие принципи (ги зема во предвид и ситуациите кога независноста на овластениот ревизор е нарушена при обезбедување на неревизорските услуги на субјектот кај кој врши ревизија).

Осигурувањето на квалитетот на законската ревизија во ЕУ, содржани во препораките на Комисијата на ЕУ од 15 ноември 2000 година, е предмет на регулирање во новиот Закон за ревизија.

6. Ако одговорот е потврден, дали принципите и барањата се дел од законодавството за ревизија или дали имате планови нив да ги доставите во правно обврзувачки статус, во согласност со дописот усвоен од Комисијата на 21 мај 2003(COM(2003)286)?

Со новиот Закон за ревизија кој е во постапка за донесување се врши дерегулација на постојните законски решенија, односно пренесување на постојните законски овластувања и надлежности од областа на ревизорската професија целосно, а во некои сегменти делумно, од Министерството за финансии на Советот за унапредување и надзор на ревизија и на Институтот за овластени ревизори. Целта на Советот е да го поттикнува развојот на професијата, да го следи процесот за стекнување на звањето овластен ревизор како и да ја следи работата на Институтот за овластени ревизори. Основањето на Институтот е во функција на промовирање на високи професионални стандарди и за подобрување на квалитетот на ревизорските услуги.

Во новиот Закон за ревизија кој треба да се усвои, принципите и барањата од Препораката на Комисијата стануваат со правно обврзувачки статус. Тоа е постигнато со формирањето на Советот и Институтот, нивната структура, начинот на кој се поделени обврските и одговорностите на овие две тела и начинот на кој е регулирана нивната работа.

Новиот закон за ревизија во втора фаза е планирано да биде донесен од страна на Собранието на Република Македонија во првото полугодие на 2005 година.

III. ЗАШТИТА НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА И ИНДУСТРИСКА СОПСТВЕНОСТ

A. Општо

1. Ако вашата земја е членка на СТО/ТРИП Договорот, Ве молиме да наведете датум до кој одредбите од Договорот ќе бидат целосно спроведени во Вашата земја.

Република Македонија на 04.04.2003 година стана полноправна членка на Светската трговска организација /TRIPs Спогодбата ("Службен весник на РМ" – Меѓународни договори бр. 7/03).

Базичниот пропис за исполнување на обврските на TRIPs Спогодбата од аспект на авторското право и сродните права е Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 47/96, 3/98, 98/02, 04/05), а од аспект на индустриската сопственост Законот за индустриската сопственост ("Службен весник на РМ" бр. 47/02, 42/03, 9/04), кои во потполност се усогласени со барањата на TRIPs Спогодбата.

Од денот на членството на Република Македонија во СТО доставени се неопходните нотификации кон TRIPs Спогодбата. Од аспект на авторското право и сродните права е извршена нотификацијата согласно член 1 став 3 од TRIPs Спогодбата, а во врска со веќе изразената резерва на Република Македонија на член 5 став 3 на Римската конвенција за заштита на правата на уметниците-изведувачи, фонограмските продуценти и радиодифузните организации (Римска конвенција). Исто така, во тек е работата на нотификацијата - Меморандум за усогласеност, согласно член 63 став 2 од TRIPs Спогодбата, што потоа ќе се достави до Советот на TRIPs.

2. Ако не е, кога Вашата земја планира да пристапи кон СТО/ТРИП Договорот ?

Одговорено е во прашањето 05_III_A__P1.

3. Кои подрачја на интелектуална, индустриска и трговска сопственост би ги идентификувале како подрачја кои бараат понатамошни значајни измени/адаптации за целосно усогласување со Спогодбата за стабилизација и асоцијација и од кои причини?

Со цел за уште поефикасна заштита на авторското право и сродните права, на 12.01.2005 година беше усвоен Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр.04/05), заради целосно усогласување со директивите на ЕУ, особено за: правото на изнајмување, позајмување и други сродни права, за правната заштита на базите на податоци, за авторското право и сродните права во информатичкото општество, за правото на наследство и други.

За целосно спроведување на ефективен режим на интелектуалната сопственост, од аспект на авторското право и сродните права, се преземаат и други нормативни мерки во надлежност на други државни органи. Министерство за финансии-Царинска управа на Република Македонија е надлежно за транспонирање на соодветната регулативата за царински мерки за пиратски и фалсификувани стоки, а Министерство за правда е надлежно за изменување и дополнување на прописите од судска надлежност.

Во функција на зголемувањето на степенот на ефикасноста на субјектите за остварување и спроведување на режимот на остварување и заштита на авторското право и сродните права изготвен е Акционен план за европско партнерство за 2004 година меѓу Република Македонија и ЕУ.

Посебен акцент во претстојниот период до 2006 година и по неа, ќе се стави на задачите за создавање неопходни предуслови за формирање на здруженија за колективно остварување на авторското право и сродните права, како и овозможување на нивно стабилно делување, со оглед на целосното усогласување со директивите на ЕУ, во светло на правата од репрографирање, користење на фонограми издадени за комерцијални цели, кабелското реемитување, правото на наследство и друго. Ова особено се однесува на фактот што, во овој момент, Република Македонија има само едно Здружение за колективно остварување на авторското право и сродните права за користење на нескенските музички дела. Во овој дел ќе биде фокусирана и потребата од стручна и техничка помош, како за државните органи, така и за самите здруженија што ќе делуваат во оваа област.

Од погоренаведеното и од останатите одговори од Прашалникот од ова поглавје, како и во, поглавјето 20, Култура и аудио-визуелна политика, видлива е намерата на Република Македонија за постигнување степен на заштита сличен или сроден на онаа во земјите од Европската унија, а е обврска од ССА.

Со цел да се оцени степенот на усогласеност на македонската легислатива со легислативата на ЕУ во областа на индустриската сопственост, Законот за индустриската сопственост од 2002 година ("Службен весник на РМ" бр. 47/02), доставен е на мислење во јули 2003 година до соодветните тела на ЕУ. Досега не се добиени мислења и забелешки по текстот на Законот за индустриската сопственост. Во однос на усогласеноста на Законот со директивите и регулативите на ЕУ, постои одредена резерва дека тој не е во потполност усогласен со Директивата 98/44/ЕЗ на Европскиот парламент и Советот, од 06.07.1998 за заштита на биотехнолошки пронајдоци. Со мислењето од експертите од ЕУ ќе се утврди евентуалната неусогласеност. Потребно е да се направат согледувања за начинот на нејзината имплементација и да се извршат пошироко консултации за евентуалните влијанија од примената на оваа Директива, особено имајќи го предвид хуманиот аспект. Според Акциониот план за Европското партнерство за 2004 година во делот на усогласување на македонската легислатива со легислативата на ЕУ во областа на индустриската сопственост, како рок е даден јуни 2006 година.

4. Дали Вашата земја планира во следните 5 години да пристапи кон некоја меѓународна конвенција за интелектуална, индустриска и трговска сопственост, на која се уште не е членка? Ако е одговорот потврден, наведете на која конвенција и кога?

Република Македонија е определена да ги следи светските трендови во областа на интелектуалната сопственост и да ги применува меѓународните стандарди. За таа цел ги следи активностите на Светската организација за интелектуална сопственост - WIPO во врска со усвојувањето нови меѓународни договори од областа на авторското право и сродните права и од областа на индустриската сопственост. Република Македонија е подготвена благовремено да ги преземе сите неопходни активности на склучување, ратификација или пристапување кон нив.

За остварување на овие определби, во областа на индустриската сопственост, во тек е постапката за ратификација на Женевскиот Акт на Хашкиот договор кој се однесува на меѓународната регистрација на индустрискиот дизајн.

Република Македонија планира во следните пет години да пристапи кон:

Договор за трговска марка (TLT – Trademark Law Treaty),

Договор за патент (PLT – Patent Law Treaty) ,

Договор за Виенска класификација на трговски марки (Vienna Agreement Establishing an International Classification of the Figurative Elements of Marks) ,

Договорот од Најроби за заштита на олимписки симболи (Nairobi Treaty on the Protection of the Olympic Symbol),

УПОВ Конвенција (UPOV – International Convention for Protection of New Varieties-of Plants).

5. Дали постојат во вашата земја специјализирани судови или други тела кои се занимаваат со решавање на случаи од интелектуална, индустриска и трговска сопственост? Колку такви случаи биле предмет на судско одлучување во периодот од 2001 до 2003 година?

Во Република Македонија не постојат специјализирани судови или други тела (на пример за арбитража и сл.), кои се занимаваат (единствено) со решавање на случаи од интелектуалната, индустриската и трговска сопственост.

Судови кои имаат јурисдикција на случаите од областа на заштитата на правата од интелектуална сопственост се основните судови според територијалната надлежност во прв степен, апелационите судови по жалба против одлуките на основните судови и Врховниот суд на Република Македонија кој е надлежен да решава по вонредни правни лекови (Закон за судовите („Службен весник на РМ“ бр.36/95 - член 32, 33, 34) и Закон за парнична постапка („Службен весник на РМ“ бр.33/98-член1)). Судската заштита на интелектуалната сопственост во Република Македонија се остварува преку граѓанско-правна, казнено-правна, управно-судска и прекршочно правна заштита.

Бројот на случаи кои биле предмет на судско одлучување во периодот од 2001 до 2003 изнесува:

- Авторски права и сродни права: вкупно 250 предмети
- 2001 година : 94 предмети
- 2002 година : 9 предмети
- 2003 година : 147 предмети
- Индустриска сопственост: вкупно 53 предмети
- 2001 година : 9 предмети
- 2002 година : 17 предмети
- 2003 година : 27 предмети.

6. Дали во вашата земја е пропишан посебен граничен режим со кој се спречува увоз, извоз и транзит на фалсификувани или пиратски производи?

Во Република Македонија, посебен граничен режим за спречување и вршење на контрола на увоз, извоз и транзитот на фалсификуваните или пиратски производи е пропишан во следниве прописи :

- Царинскиот закон („Службен весник на РМ“ бр. 21/98, 26/98, 63/98,86/99, 25/2000, 109/2000, 31/01, 4/02, 55/02 и 42/03), став 1 и став 3 од член 163 , со кој е пропишано постапувањето на царинскиот орган со стока чиј увоз е забранет поради не исполнување на пропишани услови;
- Законот за Царинска управа („Службен весник на РМ“ бр. 46/04) член 10 став 1,точка 9, со кој покрај другото е пропишана надлежност на царинскиот орган за контрола на увозот, извозот и транзитот за стока за која се пропишани посебни мерки од интерес на заштита на авторското и другите сродни права и правата на индустриска сопственост;
- Според Законот за индустриска сопственост („Службен весник на РМ“ бр. 47/02, 42/03 и 9/04), во делот за мерките за обезбедување член 215 и со Законот за авторското право и сродните права („Службен весник на РМ“ бр. 47/96, 3/98 и 98/02, 04/05), член 165, пропишани се царинските мерки што може да се превземат од царинските органи доколку засегнатото лице (носител на право од индустриска сопственост и носителот на авторското право и сродните права), пријави дека со увозот на определени стоки се повредуваат правата уредени со овие закони.
- Царински мерки што можат да се превземат од царинските органи по овие два закони се следниве:

- во придружба на носителот на правото или неговиот застапник да ја прегледа стоката што е предмет на увозот и истата може да ја исклучи од промет или да ја складира на безбедно место, доколку увозникот нема соодветен веродостоен доказ за производство на стоката што се увезува;
- да побара од носителот на правото кој ја пријавил повредата на правата кои произлегуваат од овие два закони да положат кауција за евентуална штета што би настанала со спроведувањето на овие мерки. Кауција за евентуалната штета се пресметува во зависност од специфичностите на стоката за секој поединечен случај и таа ги опфаќа трошоците настанати за чување на стоката, како и евентуалниот износ за оштета на увозникот или сопственикот на стоката;
- за донесените мерки веднаш да ги известат увозникот и примачот на стоки ;
- да ги укинат донесените мерки доколку до надлежниот суд не поднесат тужба за заштита на своите права, за носителот на правото од индустриска сопственост во рок од осум дена, а за правото од авторското и сродните права во рок од десет дена.

За спроведување на предходно наведените мерки во согласност со член 15 од Царинскиот закон и Законот за општа управна постапка ("Службен лист на СФРЈ" бр. 52/56, 10/65, 18/65, 4/77, 11/78, 32/78 ,9/86, 16/86, 47/86 и "Службен весник на РМ" бр. 44/02), царинскиот орган писмено ги известува засегнатите лица.

Со член 5 став 2 од Законот за индустриска сопственост и член 171 од Законот за авторското право и сродните права, странските правни и физички лица, во поглед на заштита на правата од индустриска сопственост и заштитата на авторското и сродните права, во Република Македонија ги уживаат истите права како и домашните правни и физички лица ако тоа произлегува од меѓународни договори склучени од Република Македонија со една или повеќе држави од прифатени конвенции или од применување на начелото на реципроцитет за чие постоење го утврдува Министерот за правда.

Во делот на казнената политика, санкционирани се повредите на овие права, за сторени прекршоци во самите законите кои ја уредуваат оваа област а за кривични дела во Кривичниот законик ("Службен весник на РМ" бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04), како на пример: при повреда на авторско право и сродни права овие дела санкционирани се со член 157 од овој закон, така што за основното дело е предвидена казна затвор до 1 година, а за квалифицираните облици до 5 години. Кога повредата е сторена од правно лице, се казнува одговорното лице од правното лице. Примероците на авторското дело, предметите на сродното право и средствата за нивно репродуцирање кои се предмет на делото се одземаат. Кога се работи за фалсификувани производи може да се примени член 272 од Кривичниот законик. За овие дела може да се поведат постапки по предлог или по службена должност на Јавниот обвинител.

Органите надлежни за спроведување на прописите во врска со граничниот режим при увоз, извоз и транзит на стоки и лица (органите на Министерството за внатрешни работи и Царинската управа), доколку при спроведувањето на своите надлежности (контрола на стока, лица и др.), бидат известени или пак на било кој друг начин осознаат дека постојат основи за сомневање дека е извршено кривично дело или прекршок за кое се гони по службена должност, должни се во согласност со членовите 140, 141, 142, 142-а, 142-д, 142-ф од Законот за кривичната постапка ("Службен весник на РМ" бр. 15/97, 44/02 и 74/04), да преземат посебни истражни мерки потребни да се откријат сторителите, да се откријат, обезбедат трагите на кривичното дело или прекршокот и да се обезбедат предметите што може да послужат како доказ во кривичната или прекршочната постапка, за која покренуваат предлог по службена должност пред надлежното јавно обвинителство или надлежниот суд.

Со цел постигнување на потполна усогласеност на нашето законодавство со законодавството на ЕУ, подготвен е Предлог закон за царински мерки за заштита на правата на интелектуална сопственост кој ќе биде усвоен во текот на 2005 година (види Анекс_05_02).

Со донесувањето на овој закон во делот на царинските мерки сите дејствија и мерки кои можат да ги превземат царинските органи со цел за спречување на увоз, извоз и транзитот на фалсификуваните или пиратски производи, ќе бидат опфатени во еден пропис при што одредени мерки се доразработуваат, односно се предвидуваат нови мерки во согласност со регулативите и директивите на ЕУ кои во моментот се на сила.

При изработката на овој Предлог закон кој е изработен со техничка помош на Канцеларијата за царинска и фискална помош на Европската унија (ЕУ-CAFAO MAK), се користеа одредбите од TRIPs Спогодбата и Регулативата на Советот (ЕЕЗ) бр.1383/2003 од 22.07.2003.

7. Кој систем за исцрпување на права за интелектуална, индустриска и трговска сопственост се применуваат во вашата земја? Посебно, дали Вашата земја го применува правото на трговска марка во националното или меѓународно право? Дали во вашата земја се применува систем за национално и меѓународно исцрпување на правата за дистрибуција (авторски и сродни права)?

Согласно член 25 од Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98, 98/02) со првата продажба или друг вид на пренесување на правото на сопственост на оригинал или примерок на авторско дело или предмет на сродното право со изречна или премолчена согласност на носителот на правото во Република Македонија се смета дека е исцрпено правото на дистрибуција (национално исцрпување).

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 04/05), усвоен на 12.01.2005 година, членот 25 од ЗАПСП се дополнува со нов став 2, според кој, ќе се овозможи со исцрпувањето на правото на дистрибуција, авторот да го задржи правото на изнајмување на авторски дела, освен на архитектонските објекти и на дела од применетата уметност и дизајнот. По исцрпувањето на правото на дистрибуција, авторот има право на правичен надомест од позајмувањето. Правото на позајмување не се однесува на архитектонски објекти и оригинали и примероци на дела од применетата уметност и дизајнот.

Со првата продажба на оригиналот или копија на снимена изведба во Република Македонија, направени со изречна или премолчана согласност на изведувачот, се смета дека правото на дистрибуција на тој оригинал или примерок на територија на Република Македонија е исцрпено, со исклучок на изнајмувањето на снимката на изведбата. Овој пристап на исцрпување на правото на дистрибуција соодветно се однесува и на фонограмските и на филмските продуценти. Во однос на правата на радиодифузните организации, со првата продажба на снимка или копија на снимката на програма во Република Македонија, пренесено со изречна или премолчна согласност на радиодифузната организација, се смета дека правото на дистрибуција на таквата снимка или копија на снимката на територија на Република Македонија е исцрпено. Во однос на правата на базите на податоци со “sui generis” заштита, со првата продажба на примерок од базата на податоци од страна на носителот на правото или со негова согласност, се исцрпува правото на контрола на натамошната продажба на примероците. Јавното позајмување не претставува користење на овие бази на податоци. Овие измени се преземаат заради усогласување со Директивата 92/100/ЕЕЗ и Директивата 96/9/ЕЗ.

Согласно член 152 од Законот за индустриска сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03, 9/04) носителот на правото на трговска марка нема право да забрани употреба на трговска марка за стоки или услуги, кои тој сам ги ставил на домашниот пазар или тие се ставени на пазарот со негово одобрение, освен ако дошло до битни промени на стоките или до влошување на својствата, или промена на карактерот на стоките или услугите по нивното ставање во промет (национално исцрпување).

8. Дали вашата земја предвидува ефикасен систем за спроведување на правата од интелектуална сопственост (авторски и сродни права и права од индустриска сопственост) за справување со пиратеријата и фалсификувањето?

(a) Доколку одговорот е потврден, дали тој е целосно компатибилен со Директивата 2004/48/ЕЗ за спроведување на правата од интелектуална сопственост?

(b) Привремени мерки и мерки на претпазливост?

(c) Одредби од Кривичниот закон?

(d) Можност за носителот на права за надомест на штета од прекршителот?

(e) Дали за прекршителите се пропишани казнени мерки?

(f) Дали судските власти имаат можност да наредат уништување на фалсификатите или пиратериите?

- (г) Дали административната и извршната власт имаат на располагање доволен број и доволно обучен кадар? Колкаво е просечното траење на судската постапка?**
- (h) Доколку одговорот е негативен, кои мерки, постапки и правни лекови вашата земја планира да ги усвои со цел воспоставување на ефикасен систем во борбата против пиратеријата и фалсификувањето?**

Со оглед на подолунаведеното цениме дека во Република Македонија постои ефикасен систем за спроведување на правата од интелектуалната сопственост.

- (а) Доколку одговорот е потврден, дали тој е целосно компатибилен со Директивата 2004/48/ЕЗ за спроведување на правата од интелектуална сопственост?**

Со оглед на подолунаведеното, како и од (види подетално 05_III_A_ _P1), цениме дека законодавството на Република Македонија е усогласено со Директивата 2004/48/ЕЗ.

- (b) Привремени мерки и мерки на претпазливост?**

Постапки за привремени мерки и мерки на обезбедување се предвидени: Генерално во Законот за парнична постапка (“Службен весник на РМ” бр. 33/98, 44/02), член 263 и член 297;

Закон за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр.47/96, 3/98, 98/02,04/05), член 159, 160,161, 162, 163 и 164;

Закон за индустриска сопственост (“Службен весник на РМ” бр.47/02, 42/03, 09/04), член 213 и 214;

Условите и видовите на привремени мерки се предвидени во членовите 268 и 269 од Закон за извршната постапка (“Службен весник на РМ” бр. 53/97, 59/2000, 64/03).

Судот може да одреди привремени мерки на барање на носителот на правото пред поведување и во текот на судската или управната постапка како и по завршување на тие постапки, се додека извршувањето не биде спроведено - член 264 од Закон за извршната постапка (“Службен весник на РМ” бр. 53/97, 59/2000, 64/03). Постапките за привремени мерки во заштитата на правата од индустриска сопственост и на авторското право и сродните права се итни.

Како привремени мерки заради обезбедување на побарување тужителот може да побара: да се заплена, исклучат од промет и да се сочуваат примероци, средства, опрема и документи и да се забранат дејствија за евентуална повреда или продолжување на повредата, како и други слични мерки. Постапката е итна и се презема според прописот за извршната постапка. Судот може мерката да ја изрече и без сослушување на другата страна (чл.162 од Закон за авторското право и сродните права, во натамошниот текст ЗАПСП). Кога има сомневање дека доказите треба да се обезбедат од уништување или не ќе се обезбедат подоцна, може да се изрече оваа мерка во итна постапка според прописите за процесна постапка. Под обезбедување докази се подразбира: увид во просториите, документацијата, инвентарот, базите на податоци, компјутерските програми; прегледување и одземање на документи, сослушување сведоци, наоди и изјави од стручни лица (чл.163 од ЗАПСП). Под граѓански мерки спаѓаат и мерки за обезбедување заштита на лица кои имаат врска со повредата (произведувач, печатар, увозник, консигнатор или сопственик, односно имател на примероци, предмети на сродни права или средства со кои било повредено правото), без одлагање да ги достават податоците и документите за повредата, а доколку лицата не ги достават податоците или документите со кои располагаат, одговараат за надомест на штета што настанува заради недоставувањето (член 164 од ЗАПСП).

Носителот на авторско или сродно право може од надлежните инспектори во Министерството за култура да побара: да се оствари увид во извршувањето на законите и други прописи и да бара соодветни податоци за тоа, да изрече временна заштитна мерка одземање предмети, што биле користени, наменети за извршување на прекршокот или биле создадени со прекршокот и да поднесе барање, односно, предлог за покренување на постапка пред надлежните судови.

Доколку материјално или друго авторско право или сродно право или правото од индустриска сопственост е повредено со намера или крајна набрежност, носителот на правото може да

побара исплата на договорениот или вообичаениот надомест за тоа користење зголемен за 200%, независно дали со повредата е претрпена имотна штета - граѓанска казна (чл. 160 од ЗАПСП и чл. 216 од Закон за индустриската сопственост).

При повреда на морално право, дури и без постоење на имотна штета, тужителот (автор или изведувач) може да побара надомест за повреда на личноста, честа и угледот - неимотна штета (член 161 од ЗАПСП).

(с) Одредби од Кривичниот закон?

Во Кривичниот законик на Република Македонија ("Службен весник на РМ" бр. 37/96, 4/02, 43/03, 19/04) опфатени се следните кривични дела:

- член 272: Фалсификување знаци за обележување на стоки, мери и тегови - е предвидена казна затвор од 3 месеци до 5 години.
- член 285: Неовластена употреба на туѓа фирма - е предвидена казна затвор во траење од 3 години или парична казна,
- член 286: Неовластена употреба на туѓ пронајдок или софтвер - е предвиден затвор од 3 години или парична казна.

Кривичната заштита за повреда на авторското право и сродните права е обезбедена во член 157 од Кривичниот законик. Според овој член, тој кој што во свое име или во име на друг неовластено ќе објави, прикаже, репродуцира, дистрибуира, изведе, емитува или на друг начин неовластено ќе посегне по туѓо авторско право или сродно право, односно, авторско дело, изведба или предмет на сродно право, ќе се казни со парична казна или со затвор до една година (став 1). Лице што неовластено прибавило поголема имотна корист, односно, значителна имотна корист ќе се казни со затвор од три месеци до три години, односно, затвор од шест месеци до пет години (ставови 2 и 3). Обидот е казнив (став 4). Примероците на авторските дела и предметите на сродните права, како и средствата за репродуцирање се одземаат и уништуваат (став 5). Ако делото го стори правно лице, ќе се казни со парична казна (став 6).

Други одредби од Кривичниот законик на Република Македонија се:

1. За "Оштетување и неовластено навлегување во компјутерски систем" - член 251, според кој, тој кој што неовластено ќе избрише, измени, оштети, прикрие или на друг начин ќе направи неупотреблив компјутерски податок или програма или уред за оддржување на информатичкиот систем, или ќе го оневозможи или отежне користењето на компјутерски систем, податок или програмата или на компјутерска комуникација, ќе се казни со парична казна или со затвор до три години (став 1). Горенаведените дејствија што се сторени спрема компјутерски систем, податоци или програми што се заштитени со посебни мерки на заштита или се користат во работењето на државни органи, јавни претпријатија или јавни установи или во меѓународни комуникации, или ако сторителот е член на група создадена за вршење на такви дела се казниви со затвор од една до пет години (став 3); а ако со овие дејствија е прибавена поголема имотна корист или предизвикана поголема штета, казната е затвор од еден месец до десет години (став 5). За неовластено изработување, набавување, продавање, држење или правење достапни на друг посебни направи, средства, компјутерски програми или компјутерски податоци наменети или погодни за извршување на наведените дела, предвидена е парична казна или затвор до една година (став 6).
2. За делото "Компјутерска измама" (член 251-б), според кој, тој што со намера за себе или за друг прибавува противправна имотна корист со внесување во компјутер или информатички систем невистинити податоци, со невнесување на вистинитите податоци, со фалсификување на електронски потпис или на друг начин ќе предизвика невистинит резултат при електронската обработка и преносот на податоците, ќе се казни со парична казна или со затвор до три години (став 1); за прибавување поголема имотна корист казната е затвор од три месеци до пет години; односно за прибавување значителна имотна корист казна е затвор од една до десет години (став 2 и 3). Ако делото е предизвикано само со намера да оштети друг, предвидена е парична казна или затвор до една година, а ако е предизвикана поголема штета, односно значителна штета казната е

затвор од три месеци до три години, односно затвор од три месеци до три години (став 4 и 5). За неовластено изработување, набавување, продавање, држење или правење достапни на друг посебни направи, средства, компјутерски програми или компјутерски податоци наменети за извршување на делото од став 1, предвидена е парична казна или затвор до една година (став 6). Обидот е казнив (став 7). Посебните направи, средства, компјутерски програми или податоци наменети за извршување на делото ќе се одземат (став 8).

(d) Можност за носителот на права за надомест на штета од прекршителот?

Заштитата на правата и надоместокот на штета за повредените права од интелектуална сопственост, на носителите на тие права, е предвидена во ЗАПСП – член 156, член 157 – при повеќе носители секој од нив може да побара заштита во целост, а при повеќе сторители секој од нив одговора во целост, како и член 161, Законот за индустриска сопственост – член 201 став 1, член 211 и 216. Надомест на штетата се врши според општите правила за надомест на штета за материјална и нематеријална штета и граѓанска казна.

(e) Дали за прекршителите се пропишани казни мерки?

Закон за авторското право и сродните права - со казнените одредби (член 168 и 169), за сторени прекршоци предвидува: парични казни за правното лице (од 34.000 ден. до 300.000 ден.), одговорното лице во правното лице и/или поединецот кој врши самостојна дејност или професија (1.700 до 50.000 ден.) или физичко лице (од 1.000 до 50.000 ден.); потоа изрекување на заштитна мерка забрана на вршење дејноста во траење од 3 месеци до 1 година и заштитна мерка одземање на предметите противправно создадени или употребени за создавање на противправни предмети.

Во Законот за индустриската сопственост член 228 предвидено е дека прекршителот на правата од индустриска сопственост во зависност од прекршокот, може да се казни со парична казна од 10.000 денари до 300.000 денари, а може да се изрече и мерка забрана за вршење на дејност во траење од 6 месеци до една година.

(f) Дали судските власти имаат можност да наредат уништување на фалсификатите или пиратериите?

Носителот на правото може да бара од судот да нареди одземање и уништување на производите кои се произведени или ставени во промет од Законот за индустриска сопственост - член 201 став 2. Да се уништат или преработат противправните примероци и амбалажата или изведбата и други предмети на заштита, да се уништат или преработат матрици, негативите, плочите калапите или други средства со кои е извршена повредата, да се уништи или преработи опремата што е наменета за повреда на правата ЗАПСП - член 159 став 1 точка 1, 2 и 3 и став 3, а може да побара да му се отстапат примероците или средствата.

Воедно, согласно член 259 од Законот за извршување на санкциите ("Службен весник на РМ" бр. 3/97), правосилната одлука со која е изречена мерката на безбедност одземање на предмети кои биле употребени или биле наменети за извршување на кривично дело, или настанале со извршување на кривично дела, ја извршува судот определен со закон на начин како што е определено во самата одлука.

(g) Дали административната и извршната власт имаат на располагање доволен број и доволно обучен кадар? Колкаво е просечното траење на судската постапка?

Административната власт во врска со ЗАПСП, нема на располагање доволен и доволно обучен кадар. Имено, Секторот за управно-надзорни работи и контрола, при Министерството за култура, надлежен за инспекцискиот надзор, својата надлежност ја остварува во доста неповолни организациони и кадровски услови, со минимална кадровска и техничка опременост. Работата на Секторот е организирана во две Одделенија со вкупно предвидени 8 извршители, од кои пополнети се само 3 работни места, со извршители во редовен работен однос, додека останатите работни места се упразнети. На упразнетите работни места задачите се вршат со ангажирање на извршители договорно, со оглед на обврската за рестриктивна политика за нови вработувања.

Согласно Актот за систематизација на работни места на Државниот завод за индустриска сопственост предвидени се 50 државни службеници, има директор и заменик директор. Во моментот се вработени 23-ца државни службеници. Целта на подготвување на Актот за внатрешна организација и работа на Државниот завод за индустриска сопственост, кој стапи на сила на 20 јуни 2004 година, беше насочена во функција на поголема специјализација на експерти за конкретната област. Во функција на поадекватна, најсоодветна и континуирана специјализација на кадри во конкретната област, Државниот завод за индустриска сопственост подготвува годишна програма за обука на кадри.

Времетраењето на постапките е во зависност од сложеноста на секој поединечен случај.

Граѓанските постапки траат од 6 месеци до 3 години.

По однос на просечното траење на судската постапка, прекршочните судски постапки најчесто се завршуваат во период од две години пред рокот за застарување. Една од причините за релативно долгите постапки, е непостоење на специјализирани оддели при надлежните судови и недоволно изградена судска пракса во оваа област. Затоа се наметнува потребата од формирање на специјализирани оддели при судовите, со соодветни измени на постојните прописи, како и спроведување на обуки и семинари за судии.

(h) Доколку одговорот е негативен, кои мерки, постапки и правни лекови вашата земја планира да ги усвои со цел воспоставување на ефикасен систем во борбата против пиратеријата и фалсификувањето?

Во функција на зголемувањето на степенот на ефикасноста на субјектите за остварување и спроведување на режимот на остварување и заштита на авторското право и сродните права ќе се преземат следните мерки:

- Кадар: Моменталната покриеност со надзор и контрола на сите субјекти подложни на контрола и надзор е ниска. Ова треба да се надмине со зголемување на бројот на извршителите и пополнување на постојните слободни работни места во надлежниот Секторот за инспекција на Министерството за Култура;
- Обука на кадрите: Постои итна и неодложна потреба од техничка помош за професионална обука на инспекторите со новите техники во инспектирањето, како и перманентна обука во оваа сфера и на останатите државни органи, надлежни за спроведувањето на прописите од оваа област;
- Акциониот план за европско партнерство за 2004 година предвидува: Република Македонија ги определи задачите за спроведување на активности за реализација на Програмата за унапредување и спроведување на режимот на остварување и заштита на авторското право и сродните права и за едукација и сензибилизација со анализа на состојбите и определување краткорочни и долгорочни мерки на Координативното тело за авторско право и сродните права, кое има задача изготвување акциони планови за преземање поделотворни мерки со цел за координиран пристап на делување на надлежните инспекциски органи, како и на Акциониот план за ефективно остварување на заштитата на авторското право и сродните права во Република Македонија;
- Унапредување на меѓуресорската соработка: Изготвување соодветен Акционен план за унапредување на меѓуресорската соработка заради конзистентно и координирано делување на надлежните субјекти во оваа област, вклучувајќи ги и инспекциските органи;
- Едукација на јавноста: Заради подобрување на транспарентноста за неопходноста од заштитата на авторското право и сродните права со креирање веб портал и страница; спроведување кампањи за значењето на оваа заштита и со други слични мерки ќе се едуцира јавноста, ќе се оствари кадровско зајакнување, техничко доопремување и сл.

Во Законот за индустриската сопственост е предвидено дека Државниот завод за индустриска сопственост соработува со другите државни органи, правни и физички лица и здруженија од граѓани од областа на индустриската сопственост, со други заводи од странство, освен ако за определен вид размена на информации со закон поинаку не е определено.

И во Програмата за работа за 2005 година, Државниот завод за индустриска сопственост предвидува соработка со субјектите во целиот систем на права од интелектуална сопственост, вклучувајќи ги Министерството за внатрешни работи, Министерството за правда, Царинската управа на Република Македонија, Државниот пазарен инспекторат и Комисијата за заштита на конкуренција.

На официјални средби и состаноци, се разгледува можноста за законско регулирање на дејствувањето на Државниот пазарен инспекторат за одземање на повредената стока во прометот. Постои и предлог Проект до Европската агенција за реконструкција за мрежно поврзување со сите вклучени субјекти во системот на спроведување на заштита на правата од интелектуална сопственост.

V. Авторско право и сродни права (Права на интелектуална сопственост)

1. Дали Вашата земја пропишува заштита за полупроводници? Сметате ли дека тоа е во согласност со Директивата 87/54/ЕЕЗ?

Република Македонија со Законот за заштита на топографијата на интегралните кола од 22 јануари 1998 година ("Службен весник на РМ" бр.5/98), обезбедува заштита на полупроводници. Законот влезе во сила на 8 февруари 1998 година.

Законот е во согласност со Директивата 87/54/ЕЕЗ.

2. Дали вашата земја предвидува право на земање под наем, право на давање под наем, за позајмување и одредби за одредени сродни права содржани во Директивата 92/100/ЕЕЗ?

а) Доколку одговорот е потврден, доставете целосно упатување како, и основна содржина на вашата законска регулатива. Дали законската регулатива во значителна мерка обезбедува неотповикливо право на подеднаков надомест за изнајмување каде што автор или изведувач го имаат пренесено или доделено своето право на земање под наем на фонограм или оригинална копија на филм на фонограмски или филмски продуцент? Дали вашата законска регулатива предвидува авторите барем да можат да добијат надомест за јавно давање под наем? Дали таа предвидува дерогирање од ексклузивното јавно право на давање под наем и доколку одговорот е потврден, дали тоа е во согласност со Директивата? Дали вашата законска регулатива предвидува корисникот да исплати единечен подеднаков надомест на соодветните изведувачи и фонограмски продуценти секогаш кога фонограмот објавен за комерцијални цели се користи за бескабелска радиодифузија или за друга комуникација со јавноста?

б) Доколку одговорот е негативен, дали имате во план да усвоите законска регулатива за заштита на правата на земање под наем, правата на давање под наем и сродните права? Ве молиме да доставите детали и датуми.

Со Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 47/96, 3/98 и 98/02), се пропишува правото на изнајмување и останатите сродни права, предмет на Директивата 92/100/ЕЕЗ, но не и правото на позајмување.

а) Доколку одговорот е потврден, доставете целосно упатување како, и основна содржина на вашата законска регулатива. Дали законската регулатива во значителна мерка обезбедува неотповикливо право на подеднаков надомест за изнајмување каде што автор или изведувач го имаат пренесено или доделено своето право на земање под наем на фонограм или оригинална копија на филм на фонограмски или филмски продуцент? Дали вашата законска регулатива предвидува авторите барем да можат да добијат надомест за јавно давање под наем? Дали таа предвидува дерогирање од ексклузивното јавно право на давање под наем и доколку одговорот е потврден, дали

тоа е во согласност со Директивата? Дали вашата законска регулатива предвидува корисникот да исплати единечен подеднаков надомест на соодветните изведувачи и фонограмски продуценти секогаш кога фонограмот објавен за комерцијални цели се користи за бескабелска радиодифузија или за друга комуникација со јавноста?

Законот за авторското право и сродните права (во натамошниот текст: ЗАПСП), го пропишува правото на изнајмување и некои права поврзани со сродните права, без правото на позајмување со што, ЗАПСП, во целина, не е усогласен со Директивата.

Така, во членот 2 точка 6 од ЗАПСП, дефинирано е правото на изнајмување - давање на оригинал или примерок на авторско дело/предмет на сродно право на користење на определено време заради непосредна или посредна економска корист.

Во однос на правата на авторите, прифатен е системот на исклучивост на правата, во кои спаѓа и правото на изнајмување (член 19 од ЗАПСП). Во контекст на аудиовизуелните авторски дела, при склучувањето на договори за филмска продукција и за аудиовизуелно приспособување, на филмскиот продуцент му се пренесуваат сите исклучиви материјални права (презумптивност на пренос) на авторите, но авторите го задржуваат правото на правичен надоместок од секое изнајмување и од ова право не можат да се откажат. Правото на изнајмување е вклучено и при користењето на компјутерската програма.

Согласно член 111 од ЗАПСП, уметникот-изведувач (во натамошниот текст: изведувач), има исклучиво право на: радиодифузно емитување (во натамошниот текст: РТВ емитување) на изведбата, освен кога изведбата сама по себе е радиодифузна или се емитува како снимка; пренесување на жива изведба преку технички средства вон од просторот или местото на изведувањето; снимање на живата изведба; репродуцирање и дистрибуирање на фонограмите и видеограмите со снимени изведби, како и нивно изнајмување. Презумпцијата на преносливоста на правата за снимање, репродуцирање, дистрибуирање и изнајмување во однос на изведбата е определена и за фонограмските и за филмските продуценти, но изведувачите го задржуваат правото на правичен надоместок од секое изнајмување и од ова право тие не можат да се откажат (член 113 од ЗАПСП).

Правото на репродуцирање, дистрибуирање и изнајмување е исклучиво право на фонограмскиот продуцент (член 118 од ЗАПСП). За РТВ емитување или друго јавно соопштување на фонограми издадени за комерцијални цели или нивна репродукција, следи единствен правичен надоместок за фонограмскиот продуцент и изведувачот. Во недостаток на писмен договор за распределба на надоместот, тој се распределува помеѓу наведените субјекти во сооднос од 50%.

Правото на репродуцирање, дистрибуирање и јавно прикажување е исклучиво право на филмскиот продуцент (член 122 од ЗАПСП).

Радифузните организации (во натамошниот текст: РТВ организации), имаат исклучиво право на: реемитување на нивните програми и емитување преку сателит; пренесување на програмите на јавни места со наплата на влез; снимање; како и репродуцирање и дистрибуирање на снимките на РТВ програмите и други слични права (член 129 од ЗАПСП).

ЗАПСП не ги предвидува правото на позајмување како исклучиво право или право на надомест од позајмувањето и следствено на тоа не го предвидува ниту правото на јавно позајмување, вклучувајќи го и правото на надомест барем за авторите од јавното позајмување.

б) Доколку одговорот е негативен, дали имате во план да усвоите законска регулатива за заштита на правата на земање под наем, правата на давање под наем и сродните права? Ве молиме да доставите детали и датуми.

Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права ("Службен Весник на РМ" бр.04/05), (во натамошниот текст: ЗИДЗАПСП), е усвоен заради целосно усогласување со директивите на ЕУ. Во рамките на усогласувањето со директивите, а за потребите на Прашалникот за ограничувањето и исклучоците на авторското право и сродните права (во натамошниот текст: Прашалникот), интегрално ќе се одговара во Прашањето, посветено на Директивата 2001/29/ЕЗ - т.н. Информатичка Директива.

Во врска со целосното усогласување со оваа Директива, во ЗИДЗАПСП, се дефинира и правото на позајмување - како користење на определено време на оригинал или примерок на авторско дело и/или предмет на сродно право без непосредна или посредна материјална корист, кога ова право го врши установа со отворена достапност на јавноста. Воедно, во дефиницијата на правото на дистрибуција е додефинирано дека секоја форма на пренос на владение (изнајмување и позајмување), исто така, претставува дистрибуција. Консеквентно, при определувањето на исклучивите права на носителите на правата (автори, изведувачи, фонограмски продуценти, филмски продуценти и др.) се определува само правото на дистрибуција, во кои влегуваат правото на изнајмување и/или соодветно и правото на позајмување. За режимот на правото на исцрпување (види подетално 5_III_A_P7).

Во рамките на ЗИДЗАПСП, се определуваат одредби за правото на позајмување, според кое, по исцрпувањето на правото на дистрибуција, авторот има право на правичен надомест од позајмувањето. Воедно, правото на позајмување не се однесува, односно не се применува на архитектонски објекти и оригинали и примероци на дела од применетата уметност и дизајнот. Од плаќање надомест се изземени следните јавни установи: библиотеките за оригинали или примероци на пишани дела и за примероците на фонограмите; галериите и музеите за оригинали или примероци на ликовни и фотографски дела и кинотеките и образовните установи на оригинали или примероци на видеограми со снимени кинематографски и други аудиовизуелни дела. Надомест не се плаќа и при позајмувањето помеѓу јавните установи, односно другите непрофитни организации. Со тоа е извршено и усогласување со членовите 4 и 5 од оваа Директива.

Во ЗИДЗАПСП од одредбите за авторско дело од работен однос, презумпцијата на пренесување се однесува само на договорите за работа при филмска продукција. По истекот на пет години, материјалните и другите права му припаѓаат на работникот-авторот, со право работодавецот да побара ново исклучиво пренесување, доколку на работникот-авторот му плати правичен надомест за секој вид материјално право. Независно од презумптивноста или непрезумптивноста на правото за изнајмување при авторските дела од работен однос, авторите имаат право на правичен надомест за секое изнајмување.

Во ЗИДЗАПСП, одредбите за правичен надомест при договорите за филмска продукција и за аудиовизуелни приспособувања се подобрени и се однесуваат на правото на правичен надомест од филмскиот продуцент за секое користење на аудиовизуелните дела, вклучувајќи го и изнајмувањето.

Во однос на правата на изведувачите, членот 113 од ЗАПСП е коригиран со ЗИДЗАПСП преку два засебни члена, според кои, презумптивноста за пренесување на правата (снимање, репродуцирање и дистрибуција, вклучувајќи и изнајмување) се однесува само на договор за филмската продукција, а при договор за производство на фонограми, изведувачот има право на надомест посебно за секое пренесено материјално право. При обата вида договори, изведувачот има право на правичен надомест од секое користење на делата, вклучувајќи го и изнајмувањето, од кое право, тие не можат да се откажат.

Одредбите за фонограмските продуценти, филмските продуценти и РТВ организации се стилски номо-технички подобрени и усогласени со Директивата, а во нив се регулирани нивните права и во согласност со останатите директиви.

Според ЗИДЗАПСП, кога фонограм издаден за комерцијална цел или негова репродукција се користи непосредно или посредно за јавно пренесување, радиодифузно емитување или радиодифузно реемитување, корисникот е должен при секое користење да му плаќа на фонограмскиот продуцент правичен надомест во единствен износ за правата на фонограмскиот продуцент и за правата на изведувачот. Фонограмскиот продуцент, е должен на изведувачот на фонограмот да му исплати половина од надоместот, доколку со овој закон не е поинаку определено. Воедно, фонограмот ставен на располагање на јавноста со дозвола на фонограмскиот продуцент се смета за издаден за комерцијални цели и се користи под погоренаведените услови.

Од наведеното следува дека со усвојувањето на Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 04/05), тој во целина се усогласува со наведената Директива.

3. Дали рокот за заштита на авторските и сродните права во вашата земја е усогласен со директивата 93/98/ЕЕЗ? Доколку одговорот е негативен, како и до кога имате намера да ја усогласите вашата законска регулатива со оваа директива?

Директивата 93/98/ЕЕЗ е транспонирана во Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98, 98/02), уште во текот на неговото донесување во 1996 година и во начело беше усогласен со неа, но не во потполност. Целосно се усогласени роковите на времетраењето на: заштитата на авторите (за време на неговиот живот и 70 години по неговата смрт), вклучувајќи ги и роковите при анонимни и псевдонимни дела, почетокот на течење на роковите (1 јануари од годината што следи по настанот што е основа за пресметување на роковите) и сл.; заштитата на изведувачите (50 години од денот на изведбата, а доколку во тој период снимката од неговата изведба била прв пат законски издадена или јавно соопштена, правата траат 50 години, сметано од првото законско објавување); заштитата на фонограмските продуценти (50 години од денот на извршеното снимање, а доколку во тој период фонограмот бил прв пат законски издаден, правата траат 50 години, сметано од издавањето. Доколку во тој период фонограмот не бил законски издаден, туку бил законски јавно соопштен, правата траат 50 години, сметано од соопштувањето); заштитата на филмските продуценти (траат 50 години од денот на завршувањето на снимката, а доколку во тој период видеограмот бил прв пат законски издаден или јавно соопштен, правата траат 50 години, сметано од првото законско објавување); како и заштитата на правата на РТВ организации (траат 50 години од денот на првото радиодифузно емитување). Одредбите за рокот за заштитата на аудиовизуелните дела, беа несусогласени.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 04/05), (во натамошниот текст: ЗИДЗАПСП), членот што се однесува за рокот за заштита на аудиовизуелните дела од Законот за авторското право и сродните права (во натамошниот текст: ЗАПСП) се избриша, а во членот за рокот за заштита на коавторите се определува времетраењето на рокот на заштитата на аудиовизуелните дела, којшто се пресметува, односно започнува да трае од смртта на последното живо лице, независно од тоа дали, согласно ЗАПСП, тие се сметаат за автори на делото или автори на придонеси кон делото и тоа: главниот режисер, авторот на сценариото, авторот на дијалозите и композиторот на музиката специјално создадена за користење во кинематографско или друго аудиовизуелно дело.

Останати рокови

Во ЗАПСП се предвидени и рокови за заштита за издавање на претходно необјавени дела во јавен домен, како и на научни и критички коментари и осврти на претходно објавено дело кое е во јавен домен, но недоволно усогласени со Директивата. Со ЗИДЗАПСП е предвидено - издавач што прв пат законски ќе издаде или лице што прв пат јавно ќе соопшти необјавено авторско дело врз кое истекло авторското право, ужива заштита еднаква на материјалните права на авторот, утврдени со овој закон (правата траат 25 години од првото законско издавање или законско јавно соопштување). Физичко лице кое ќе создаде научен или критички коментар или осврт на претходно објавено авторско дело врз кое истекло авторското право, ужива заштита еднаква на материјалните права на авторот, утврдени со овој закон (правата траат 25 години од законското издавање).

Согласно ЗИДЗАПСП, доколку до денот на влегувањето во сила на законот корисниците законски ги користат авторските дела и предметите на сродните права на коишто им истекнала заштитата до денот на влегувањето на сила на законот, овие дела, односно предмети на сродни права, не уживаат заштита согласно законот.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр.04/05), се постигна во целина усогласеност со наведената Директива.

4. Дали вашиот закон за авторски права обезбедува правна заштита на компјутерски програми?

а) Доколку одговорот е потврден, дали е тој целосно во согласност со Директивата 91/250/ЕЗ, вклучително и со одредбите од оваа директива за авторски права, рестриктивни акти, исклучоци од рестриктивните акти, декомпилација и посебни мерки на заштита?

б) Доколку одговорот е негативен, дали имате во план да усвоите законска регулатива во ова поле? Ве молиме да доставите детали и датуми.

Со донесувањето на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98 и 98/02), цел оддел од засебна глава е посветен на посебните одредби за компјутерските програми. Во основа, тој оддел е во согласност со Директивата 91/250/ЕЕЗ. Меѓутоа, при нејзина натамошна евалуација, утврдени се некои номо-технички непрецизности кои консеквентно водеа до нецелосна усогласеност со Директивата.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права, (“Службен весник на РМ” бр. 04/05), (во натамошниот текст: ЗИДЗАПСП), се елиминира констатираната неусогласеност. Така, во ЗИДЗАПСП се бришат одредбите за компјутерска програма создадена по нарачка. Според ЗИДЗАПСП, авторот на програмата има исклучиво материјално право да ја користи програмата и да дозволува или забранува користење на програмата за: репродуцирање, како и внесување, прикажување, користење, пренесување или чување на компјутерска програма, доколку овие дејствија наложуваат таква репродукција; преведување, адаптирање или било која друга преработка, како и репродуцирање на резултатите од таа преработка, без повреда на правата на лицето коешто ја извршило таквата преработка и дистрибуирање на оригиналот на компјутерската програма или нејзините копии во било каква форма. Одредбата за исцрпување на правото на дистрибуција се применува и во случај на дистрибуцијата на оригиналот или примероците на компјутерската програма.

Според ЗИДЗАПСП, доколку со договор не е поинаку определено, законскиот корисник на компјутерската програма може без дозвола на авторот да врши репродуцирање, односно било која друга преработка од претходниот член, вклучувајќи и исправка на грешките потребни за користење на програмата, согласно со нејзината намена, а за дејствијата од претходниот член. Законскиот корисник, исто така, може без дозвола на авторот да репродуцира најмногу две копии на програмата, од кои едната е резервна, доколку е тоа потребно за нејзино користење. Воедно, законскиот корисник на копија на компјутерската програма може без дозвола на авторот да го следи, проучува или тестира работењето на програмата, со цел да ги утврди идеите што се основна карактеристика на било кој елемент на програмата, доколку тоа го прави при внесот, прикажувањето, користењето, пренесувањето или чувањето, за што е овластен.

Според ЗИДЗАПСП, за репродуцирање на кодот и за промена на неговиот облик, при правото на репродуцирање, односно при правото на било која друга наведена преработка, не е потребна дозвола на авторот, доколку тоа е потребно за добивање информации потребни за постигнување на интероперабилност на независно креирана компјутерска програма со други програми, под услов: таквите дејствија да ги врши носител на дозвола или друг законски корисник, или во нивно име, од нив, за таа цел, овластено лице; информациите потребни за постигнување интероперабилност да не биле претходно достапни на наведените лица и таквите дејствија да се ограничени само на оние делови од изворната програма што се потребни за постигнување интероперабилност. Не е дозволено информациите потребни за постигнување на интероперабилност од претходната реченица да се: користат за други намени, освен за постигнување на интероперабилност на независно креирана компјутерска програма; отстапуваат на трети лица, освен кога тоа е потребно за постигнување на интероперабилност на независно креирана компјутерска програма и користат за развивање, производство или трговија со друга компјутерска програма, што во својот израз е слична во суштина или да се користат за било какво друго дејство со кое се повредува авторското право. Овие одредби не можат да се применуваат на начин кој во неразумна мера би го повредил авторското право или би бил спротивен на редовното користење на компјутерската програма.

ЗИДЗАПСП целосно е корегирани во насока дека повреда на исклучивите права е и кога лицето знаело или можело да знае дека дистрибуира или поседува за комерцијални цели недозволена копија на компјутерска програма.

ЗИДЗАПСП, содржи одредба која се однесува на поврзувањето на соодветните одредби за технолошките мерки за заштита и во однос на компјутерските програми, (види подетално 05_III_B_P7).

Може да се констатира дека со овие корекции на веќе транспонираната Директива во основниот текст на Законот за авторското право и сродните права се постигнува целосна усогласеност со неа.

5. Дали вашиот закон за авторски права предвидува правна заштита на бази на податоци?

а) Доколку одговорот е потврден дали тој е целосно компатибилен со Директивата 96/9/ЕЗ, вклучително и обемот на заштита, заштита согласно авторски права и *sui generis* заштита?

б) Доколку одговорот е негативен, дали имате во план да усвоите законска регулатива за заштита на бази на податоци (вклучително и *sui generis* заштита)? Ве молиме да доставите детали и датуми.

Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98, 98/02), (во натамошниот текст: ЗАПСП), предвидува само одредби за базите на податоци кои што се авторски дела, како збирки кои според изборот, намената или распоредот на содржините ги задоволуваат критериумите за авторски дела, но Законот не предвидува одредба за исклучоците и ограничувањата на овие бази на податоци, што не е во согласност со Директивата 96/9/ЕЗ.

Директивата 96/9/ЕЗ е транспонирана во Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 04/05), (во натамошниот текст: ЗИДЗАПСП). Така, во ЗИДЗАПСП воведена е дефиниција за базите на податоци со елементите кои се наведени во Директивата, а кои подеднакво се однесуваат и за базите на податоци - авторски дела и за базите на податоци со “*sui generis*” заштита. Одредбата за исклучоците и ограничувањата за базите на податоци-авторски дела е презентирана во одговорот, т.е. (види подетално 05_III_B_P7).

Во засебен пододдел се определени правата на изготвувачите на бази на податоци со “*sui generis*” заштита, како засебен вид на сродните права. Се воведува исклучивото право на изготвувачот на базите на податоци со “*sui generis*” заштита, доколку тој презентира дека има квалитативно и/или квантитативно суштинско вложување во базата на податоци. ЗИДЗАПСП, го определува опсегот на заштитата - целината, суштинските и несуштинските делови од содржината на базата на податоци. ЗИДЗАПСП ги определува видовите на користење - извлекување и повторно користење - во корелација со видовите на користење од ЗАПСП. Со првата продажба на примерок на база на податоци со “*sui generis*” заштита се исцрпува правото на контрола на натамошната продажба, а јавното позајмување не претставува користење. ЗИДЗАПСП ги дефинира во поединости правата на законскиот корисник - опсегот на неговото со закон дозволено користење - изготвувач на објавена база на податоци не смее да го спречи законскиот корисник од користење на несуштинските делови од нејзината содржина проценета квалитативно и/или квантитативно за било какви цели. Кога законскиот корисник е овластен да користи само дел од базите на податоци, овој став ќе се применува само за тој дел. Законски корисник на објавена база на податоци не смее да презема било какви дејствија спротивни на редовното користење и/или во неразумна мерка дејствија, кои ги повредуваат законските интереси на изготвувачот на базите на податоци. Законскиот корисник на објавена база на податоци не смее да предизвика штета на носителот на авторското право или сродните права во однос на делата или предметите на сродните права што се содржани во базата на податоци. Во ЗИДЗАПСП, се определуваат посебните случаи на слободно користење на базите на податоци со “*sui generis*” заштита - извлекување од неелектронска база на податоци за приватни цели; извлекување заради илустрирање во наставата или за научни истражувања,

доколку изворот е наведен и во обем оправдан со некомерцијалната цел и извлекување и/или повторно користење за цели на јавната безбедност, во управни и судски постапки.

ЗИДЗАПСП се однесува на посебниот рок за времетраењето и сметањето на времетраењето на заштита на овие бази на податоци - траат 15 години по завршувањето на изработката на базата на податоци, а доколку во тој период таа законски е објавена, правата ќе траат 15 години од првото такво објавување. Начинот на пресметувањето на траењето на заштитата утврден во членот 51 од ЗАПСП (1-ви јануари од годината што следи по настанот што е основа за пресметување на роковите), соодветно се применува на "sui generis" заштитата. Рокот за заштита почнува одново да тече со секоја значителна измена, проценета квалитативно и/или квантитативно, на содржините на базата на податоци вклучително и секоја суштинска измена што произлегува од кумулацијата на последователни дополнувања, бришења или менувања што ја квалификува базата на податоци како суштински ново вложување проценето квалитативно или квантитативно.

ЗИДЗАПСП, се применува на заштитата на базите на податоци со "sui generis" заштита, доколку до денот на влегување во сила на овој закон не изминале 15 години од завршувањето на нивната изработка. Одредба од членот 10 став 3 од Директивата 93/98/ЕЕЗ се применува и на базите на податоци со "sui generis" заштита.

Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права во целина е во согласност со оваа Директива.

6. Дали Вашиот Закон за авторски права предвидува заштита на авторското право и сродни права во согласност со Директивата 2001/29/ЕЗ?

Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 47/96, 3/98 и 98/02), предвидува повеќе членови што произлегуваат или правно можат да се интерпретираат во смисла на опсегот на одредбите од договорите на WIPO: Договорот на WIPO за авторското право и Договорот на WIPO за изведбите и фонограмите, односно наведената Директива 2001/29/ЕЗ.

Меѓутоа, повеќето од членовите од Законот за авторското право и сродните права (во натамошниот текст: ЗАПСП), само делумно или во корелација едни со други во целина конзистентно не кореспондираат, односно не се во согласност со одредбите од Директивата, како на пример: одредбите за исклучоците и ограничувањето на правата во корелација со правото на репродукција, одредбите за технолошките мерки на заштита не ги предвидуваат сите елементи и сл. Воедно, ЗАПСП не го познава исклучивото право на ставање на располагање на јавноста, како и заштитата на информациите за управување со правата.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр.04/05), се врши целосно усогласување со Директивата.

За начинот на транспонирање на Директивата во одредбите од ЗАПСП (види подетално 05_III_B__P7).

7. Доколку одговорот е потврден, дали таа е целосно компатибилна со наведените ексклузивни права на автори и одредени соседни носители на права? Дали вашата законска регулатива особено предвидува право на објавување на делата за јавноста и правото на објавување на други работи за јавноста? Дали таа предвидува задолжително изземање на „привремени копии“ (Член 5.1)? Дали таа предвидува и други исклучоци? Доколку одговорот е потврден, дали можете да ги наведете? Дали вашата земја предвидува систем на праведен надомест за носителите на права за следново: репрографија, репродукции направени од физички лица за приватна употреба, репродукции за радиодифузија направени од социјални институции за некомерцијални цели? Дали вашата законска регулатива предвидува правна заштита на технолошки мерки и права на менаџмент информации? Кои санкции и правни лекови предвидува вашата законска регулатива во поглед на прекршување на правата и обврските зацртани во Директивата 2001/29/EЗ?

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр.04/05), (во натамошниот текст: ЗИДЗАПСП), се изменува и дополнува дефиницијата за правото на репродукција - изработка на примерок од авторско дело или дел од него, снимено на материјална подлога, директно или индиректно, повремено или трајно, независно од видот на подлогата на примерокот, бројот на примероците и постапката, а се воведува и дефиницијата на правото на ставање на располагање на јавноста - поединечно користење на оригинал или примерок на авторско дело до која јавноста има пристап, безжично или жично, во место и време којшто корисникот самиот го избира. Правото на ставање на располагање на јавност, како право е вградено во сите законски одредби што се однесуваат на користењето од страна на носителите на правата како исклучиво право - за авторите над авторските дела, вклучувајќи ги и аудиовизуелните дела; за изведувачите над нивните снимени изведби; за фонограмските продуценти над нивните фонограми; за филмските продуценти над нивните аудиовизуелни снимки; за РТВ организациите над нивните емисии, вклучувајќи го и кабелското реемитирање; како и за изготвувачите на базите на податоци со "sui generis " заштита (реутилизацијата вклучува и ставање на располагање на јавноста).

Одредбите за исклучоци и ограничувања во целина се ревидирани на начин што се усогласени со Директивата, а согласно истата, се воведени и нови видови на законско дозволено користење со надомест како законски дозволи и законско дозволено користење без надомест како слободно користење, што досега не беа во Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр. 47/96, 3/98 и 98/02). Така, согласно ЗИДЗАПСП, слободно е привремено репродуцирање авторски дела, односно предмети на сродните права од попатеен или случаен карактер, кое е составен и суштински дел на технолошкиот процес, кој како таков нема самостојна економска вредност и е со единствена намена да овозможи: пренесување во мрежа меѓу трети лица преку посредник и овластено користење, согласно одредбите од Законот за авторското право и сродните права (во понатамошниот текст: ЗАПСП). Со тоа ЗИДЗАПСП е усогласен со член 5 став 1 од Директивата.

Во делот за исклучоците и ограничувањата, одредбите за законско дозволено користење со надомест како законски дозволи, ЗИДЗАПСП предвидува:

1. Репродуцирање во учебници, читанки и други публикации од слична природа авторски дела во делови или во целина кога се работи за кратки авторски дела и дела од областа на фотографијата, ликовната и применетата уметност, архитектурата, дизајнот и картографијата, исклучиво заради илустрирање во настава со некомерцијална цел; како и репродуцирање во целина на актуелни написи од дневен и периодичен печат, како и на коментари од радиодифузни емисии во кои се расправа за прашања од поширок интерес од областа на економијата, политиката, религијата, уметноста, науката и слично, освен доколку правото на такво користење не е изречно задржано од страна на авторот. Ова користење аналогно се применува и за јавното соопштување.
2. Репродуцирање авторско дело е дозволено најмногу до три копии од страна на физичко лице за приватно користење, за цели кои не се комерцијални, ниту непосредно ниту посредно. Ова репродуцирање, не се однесува во обем на цело дело и тоа: на книжев-

но дело, освен кога тиражот е исцрпен пред најмалку две години; на графичко издание на музичко дело, освен со рачно препишување; на бази на податоци во неелектронски облик; како и на архитектонски објект, доколку со овој закон или со договор поинаку не е определено. За законските дозволи, задолжително е правото на правичен надомест. Подетални одредби за правото на правичен надомест од приватното копирање (за видовите на репрограмирање, за обврската за плаќање на надоместот, како и за опсегот и за висината за надомест што ја определува Владата на Република Македонија и сл.), се содржани во ЗИДЗАПСП. Согласно ЗИДЗАПСП, овие одреби ќе се применуваат по рокот од три години од влегувањето во сила на ЗИДЗАПСП. Причината произлегува од неизграденоста на инфраструктурата на здруженија за колективно остварување на авторското право и сродните права (во Република Македонија постои само едно здружение за колективно остварување на авторските права над неценските музички дела).

Корегирани или изменети и дополнети се и одредбите за законско дозволено користење без надомест како слободно користење:

1. Репродуцирање и јавно соопштување од известување за дневни настани или јавни политички говори и извадоци од јавни говори и предавања или слични дела пред државни, верски и други органи;
2. Јавно изведување на авторско дело заради илустрирање во непосредна некомерцијална настава и на некомерцијални училишни приредби, доколку учесниците на приредбите не добиваат надомест, потоа репродуцирање и јавно прикажување на радио и телевизиски емитувани авторски дела заради илустрирање во непосредна некомерцијална настава, како и јавното изведување на авторско дело на манифестации од добротворен карактер, доколку учесниците на манифестациите не добиваат надомест;
3. Репродуцирање најмногу во три копии, авторско дело без комерцијална цел за: научни цели, во обем оправдан со целта на користењето и за користење од страна на лицата со посебни потреби, под услов користењето да е директно поврзано со нивните потреби, а репродуцирањето се однесува на дела определени аналогно, како и кај одредбите за приватно копирање од ЗИДЗАПСП;
4. Репродуцирање за сопствено користење од страна на јавни непрофитни установи (архиви, библиотеки, кинотеки, музеи, други културни, образовни, научни и слични установи), под услов репродукциите да се направени од сопствен примерок или примерок на друга сродна установа заради зачувување и заштита на делата, а репродуцирањето се однесува на дела определени со ЗИДЗАПСП, како и јавно соопштување или ставање на располагање на јавноста на дела за истражување и лично проучување преку наменски терминали во наведените институции, под услов делата да се дел од колекцијата на установата и дека тие не се продаваат или не се предмет на потребна дозвола;
5. Цитирање авторско дело во обем што одговара на намената и целта на користењето - заради појаснување, илустрација, полемика и упатување;
6. Користење на авторско дело што не е од битно значење по однос на намената на некој предмет при искористувањето на тој предмет, како споредно;
7. Приватна или друга сопствена преработка, што не е наменета и не е достапна на јавноста, преработка во пародија или карикатура, доколку тоа не доведува до забуна по однос на изворот на делото и преработка при дозволено користење, а спротивставувањето на авторот на преработката е во спротивност со начелото на совесност и чесност;
8. Користење на бази на податоци кои се авторски дела или на примероци од неа, доколку е неопходно за пристапот до составните содржини и за нивно редовно користење може слободно да се репродуцира, преработува, дистрибуира или на било кој начин јавно соопштува или на било кој начин да ги репродуцира, дистрибуира и на друг начин јавно да ги соопшти резултатите од дејствијата на преработката на таа збирка;
9. Користење авторски дела што се наоѓаат на јавни изложби, продажби, наддавања, саеми и слично во обем неопходен за рекламирање на тие настани преку каталози и

- други форми, од страна на нивниот организатор, исклучувајќи секако друго комерцијално користење;
10. Користење авторски дела што трајно се изложени во паркови, на улици, плоштади или други јавни места, освен кога користењето е во тродимензионална форма, за иста цел како и изворното дело и за постигнување економска корист;
 11. Користење на дела во форма на архитектонски објект или цртеж или план на архитектонскиот објект заради негова реконструкција;
 12. Користење авторско дело за целите на јавната безбедност, пред арбитражи, судски, управни или други државни органи, во обем што е неопходен за изведување докази, донесување одлуки, нивно образлагање и објавување, како и во текот на верски обреди или прослави на државни празници ;
 13. Користење авторско дело во обем што е неопходен да се провери работата при производство или продажба на фонограми или видеограми, апарати за нивно репродуцирање или јавно соопштување, како и опрема за прием на програми, во процес на нивно произведување и продавање;
 14. Користење дела од народното творештво со наведување на изворот и потеклото на делото.

Во ЗИДЗАПСП, усогласени се одредбите за технолошките мерки за заштита на авторските дела, слободното користење на технолошките мерки во корелација со одредбите за ограничувања и исклучоци, како и за информациите за управување со правата. Така, се смета дека некое лице ги повредува исклучивите права од ЗИДЗАПСП, кога знаело или можело да знае дека врши дејствија за изигрување на технолошките мерки кои служат за заштита на правата од овој Закон. Како повреда на исклучивите права од овој Закон, се смета и кога некое лице произведува, увезува, дистрибуира, продава, изнајмува, рекламира за продажба или изнајмување или поседува во комерцијални цели средства, производи и нивни составни делови или врши услуги на било кои делотворни технолошки мерки, кои: се промовирани, рекламирани или се во продажба заради изигрување, имаат само ограничено комерцијално значајна цел или користење, освен заради изигрување и првенствено се креирани, произведени, прилагодени или функционираат за да се овозможи или олесни изигрување. Технолошките мерки, според ЗИДЗАПСП, се било која технологија, средства или нивни составни делови, кои во текот на своето редовно работење, се наменети за спречување или за ограничување на повреда на правата, утврдени со законот. Овие мерки се сметаат за делотворни, доколку користењето на авторските дела или на предметите на сродните права или на базите на податоци со "sui generis " заштита е контролирано од носителите на правата заради остварување на заштита преку примена на контрола на пристап, преку процесот на заштита (како што е нивно кодирање, преметнување или друг вид на промена на делата или предметите на сродните права), како и преку механизмите за контрола на копирање.

Носителот на правото што ги користи технолошките мерки е должен, без одолговлекување во најкраток можен рок, на барање на лица што имаат законски пристап до авторските дела, предметите на сродните права и базите на податоци со "sui generis" заштита, во случај на остварување на законско дозволено користење со надомест како законските дозволи и на законско дозволено користење без надомест како слободното користење на материјалните права, утврдени со овој закон, преку отстранување на технолошките мерки или со други средства да им го овозможи остварувањето на тие права и тоа за: користење за цели на наставата, репродуцирање во книжен формат за приватно користење; репродуцирање во книжен формат за користење за научни цели; користење за потребите на лицата со посебни потреби; репродуцирање за сопствено користење од непрофитните установи, како библиотеки, кинотека, музеи и други културни, образовни и научни институции; користење за цели на јавната безбедност, како и пред арбитражи, судски, управни и други органи; репродуцирање на ефемерни снимки создадени од страна на РТВ организации; користења на правата на комјутерската програма и користење на правата на базите на податоци со "sui generis " заштита. Овие одредбите не се применуваат при исполнување на обврските од договорите за примена на технолошки мерки, вклучувајќи ги и договорите за правото на располагање на јавноста, склучени меѓу носителите на правото и корисниците на авторските дела, предметите на сродните права и базите на податоци со "sui generis " заштита.

Се смета дека некое лице ги повредува исклучивите материјални права кога свесно, без дозвола отстранува или изменува секоја електронска информација за управување со правата, репродуцира, дистрибуира, увезува заради дистрибуција, изнајмува или јавно соопштува авторско дело или предмет на сродните права чии што електронски информации за управување со правата биле неовластено отстранети или изменети, а знаело или можело да знае дека со тоа предизвикува, овозможува, олеснува или прикрива повреда на правата. Информации за управување со правата, ги претставуваат сите информации што ги обезбедуваат носителите на правата, а со кои се препознаваат авторските дела, предметите на сродните права, базите на податоци со "sui generis" заштита, авторот, други носители на правата, роковите и условите за нивно користење, како и нивните соодветни бројки и кодови, што ги претставуваат тие информации.

Овие одредби кои се во главата "Заштита на правата" и сите одредби за граѓанско-правната судска заштита и за прекршочната заштита од ЗАПСП, како и член 157 од Кривичниот законик ("Службен весник на РМ" бр. 37/96, 4/02, 43/03, 19/04), соодветно се однесуваат за нивната заштита. (види подетално 05_III_A_P8)

Со наведеното, Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права во целина е во согласност со оваа Директива, како и со останатите директиви од оваа област во однос на исклучоците и ограничувањата од Законот за авторското право и сродните права.

8. Дали Вашиот закон за авторски права пропишува права од препродажба на уметничкото дело во корист на оригиналниот автор ?

а) Ако одговорот е потврден, дали е во целост усогласен со Директивата 2001/84/ЕЗ?

б) Ако одговорот е негативен, дали предвидувате таков вид на законодавство? Ве молиме да наведете детали и датуми.

а) Ако одговорот е потврден, дали е во целост усогласен со Директивата 2001/84/ЕЗ?

а) Со членот 21 од Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 47/96, 3/98, 98/02), определено е "правото на наследство" за авторите на оригинални уметнички дела, според кое, доколку оригиналот на ликовното дело и оригиналот (ракописот) на книжевното или музичкото дело е продаден или на друг начин оттуѓен, неговиот автор има право за тоа да биде известен и да добие надомест во износ од 3% од малопродажната цена од секоја наредна продажба. Известување на авторот се однесува на податоци за насловите на оттуѓените дела, на податоци за сопственикот и посредникот, за малопродажната цена, како и на правото авторот соодветно да има увид во документацијата што ги содржи овие податоци. За известувањето на авторот е одговорен сопственикот, а доколку оттуѓувањето е извршено преку галерист, организатор на јавна продажба или друг посредник, наведените лица солидарно се одговорни со сопственикот на делото. Ова право не може да биде предмет на откажување, располагање и судско извршување. Според член 139 алинеја 2, ова право е предмет на задолжително колективно остварување. Согласно член 148 став 4, правото на надлежното здружение за колективно остварување се остварува по сила на закон и независно дали е склучен договор со авторот.

Законот за авторското право и сродните права (во натамошниот текст: ЗАПСП) во целина не е усогласен со наведената Директива 2001/84/ЕЗ.

б) Ако одговорот е негативен, дали предвидувате таков вид на законодавство? Ве молиме да наведете детали и датуми.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 04/05), (во натамошниот текст: ЗИДЗАПСП), се врши целосно усогласување со наведената Директива и тие одредби веќе се на сила со донесувањето на ЗИДЗАПСП, а не по 2010 година, како што е дозволено со Директивата.

Во функција на усогласување со Директивата, во ЗИДЗАПСП е определена дефиниција на "оригинал на уметничко дело" во смисла на Директивата, како дело од ликовната, графичката или пластичната уметност, како што се: платна, колажи, слики, цртежи, графики, гравури,

литографии, скулптури, керамика, резби, таписерии, дела на стакло, како и фотографско дело и дело создадено во постапка слична на фотографската, како и примероци на наведените дела што се сметаат за оригинали. Воедно, примероци на наведените дела коишто ги создал самиот автор или биле направени со негово одобрение во ограничен број, ќе се сметаат за оригинали и тие обично авторот ги нумерира, потпишува или на друг начин соодветно ги одобрува.

Авторскиот надомест од правото на наследство се утврдува според стапките од Директивата:

- 4% од продажната цена до 50.000 Евра;
- 3% од продажната цена од 50.000,01 до 200.000 Евра;
- 1% од продажната цена од 200.000,01 до 350.000 Евра;
- 0,5% од продажната цена за делот на цената од 350.000,01 до 500.000 Евра и
- 0,25% од продажната цена за делот на цената над 500.000 Евра.

Сите суми се изразени во денарска противвредност по средниот курс на Народна Банка на Република Македонија на денот на продажбата.

Продажната цена е нето вредноста без данок. Највисокиот износ на надоместот не смее да надмине 12.500 Евра во денарска противвредност. Надоместот го плаќа продавачот, односно галеристот, организаторот на јавна продажба, уметничка галерија или друг посредник што врши продажба на уметнички дела. Авторот, наследниците или здруженијата за колективно остварување имаат право да побараат во рок од три години од денот на продажбата на авторското дело од лицата информации неопходни да се обезбеди наплатата на надоместот од препродажбата, особено: за насловите на оттуѓените дела, за сопственикот и посредникот, за договорите за продажба, за продажната цена и сл. Останатиот режим на колективно остварување во ЗИДЗАПСП е ист како во постојниот ЗАПСП, а одредбата за доставувањето на информациите соодветно е прилагодена.

Според ЗИДЗАПСП, кога оригиналот (ракописот) на книжевното или музичкото дело е продаден или на друг начин оттуѓен, неговиот автор има право да биде известен и да добие надомест во износ од 3% од продажната цена изразена како нето вредност без данок од секоја наредна продажба. Одредбите за субјектот за плаќање на надоместот и за рокот на известување и субјектите на информирање што се однесуваат на ликовните и фотографските дела, соодветно се применуваат и на оригиналот (ракописот) на книжевното или музичко дело.

Со тоа, со овие измени и дополнувања се постигна целосно усогласување на Законот за авторското право и сродните права со наведената Директива.

9. Дали вашата земја пристапи кон двата WIPO договори од 1996 (WCT и WPPT)? На кои меѓународни договори и спогодби кои се релевантни за авторските и сродните права вашата земја е потписничка?

Договорот на WIPO за авторското право и Договорот на WIPO за изведбите и фонограмите Собранието на Република Македонија ги ратификуваше во текот на 2003 година – Закон за ратификација на Договорот на Светската организација за интелектуална сопственост за авторското право ("Службен весник на РМ" бр. 44/03 - Меѓународни договори) и Закон за ратификација на Договорот на Светската организација за интелектуална сопственост за изведбите и фонограмите ("Службен весник на РМ" бр. 44/03 - Меѓународни договори).

Договорот за авторското право за Република Македонија стапи на сила на 04.02.2004 година, а Договорот за изведбите и фонограмите стапува на сила за Република Македонија на 20 март 2005 година. Од аспект на авторското право и сродните права Република Македонија е членка и на следните мултилатерални меѓународни договори:

- Спогодба за WTO/TRIPs ("Службен весник на РМ" – Меѓународни договори бр. 7/03);
- Конвенцијата за основање на Светската организација за интелектуалната сопственост (WIPO Конвенција) врз основа на суксесија ("Службен лист на СФРЈ" – Меѓународни договори бр. 31/72);
- Бернската конвенција за заштита на книжевни и уметнички дела (Париски акт, 1971), ("Службен лист на СФРЈ" – Меѓународни договори бр. 14/75, 4/86);

- Универзална конвенција за авторското право од 1952 и 1971 година (“Службен лист на СФРЈ” – Меѓународни договори бр. 54/73, 56/74);
- Меѓународната конвенција за заштита на уметниците-изведувачи, фонограмските продуценти и радиодифузните организации (Римска Конвенција), (“Службен весник на РМ” – Меѓународни договори бр. 50/97);
- Конвенција за заштита на фонограмските продуценти од неовластено умножување на нивните фонограми (Фонограмска конвенција), (“Службен весник на РМ” – Меѓународни договори бр. 47/97);
- Конвенција за дистрибуција на сигналите за пренос на програмите преку сателити (Сателитска конвенција) врз база на сукцесија, (“Службен лист на СФРЈ” – Меѓународни договори бр.13/77).

Со тоа, Република Македонија ги задоволи обврските од АНЕКС VII од Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и Европска унија (ССА).

Воедно, Република Македонија во 2004 година ја има и ратификувано и Конвенцијата за компјутерски криминал (“Службен весник на РМ”бр.41/04).

10. Дали вашиот закон за авторски права предвидува заштита на сателитско емитување/радиодифузија?

а) Доколку одговорот е потврден, дали сметате дека тој е во согласност со одредбите на Директивата 93/83/ЕЕЗ, особено во врска со принципот на стекнување на права за радиодифузија согласно условите од оваа директива? Дали имате дефиниција за комуникација со јавноста преку сателит?

б) Доколку одговорот е негативен, дали имате во план да усвоите законска регулатива во ова поле? Ве молиме да доставите детали и датуми.

а) Доколку одговорот е потврден, дали сметате дека тој е во согласност со одредбите на Директивата 93/83/ЕЕЗ, особено во врска со принципот на стекнување на права за радиодифузија согласно условите од оваа директива? Дали имате дефиниција за комуникација со јавноста преку сателит?

Законот за авторското право и сродните права (“Службен весник на РМ” бр.47/96, 3/98, 98/02), во член 2 точка 11 го дефинира правото на радиодифузното емитување (во натамошниот текст: РТВ емитување), како објавување авторско дело преку радио и телевизиски програмски сигнали безжично, вклучувајќи сателит во кодирани или некодирани форми или жично, вклучувајќи кабелски или микробранов систем. Како РТВ емитување се смета и емитувањето преку телевизиски програмски сигнали по индивидуално барање (on demand). Ова право соодветно го користат авторите (преку исклучиво или неисклучиво пренесување, во зависност од природата на авторското дело), изведувачите (преку исклучиво или неисклучиво пренесување), фонограмските продуценти (преку законско дозволено користење со надомест како законските дозволи - фонограми издадени за комерцијални цели), филмските продуценти (како исклучиво пренесување) и радиодифузните организации (како исклучиво пренесување).

б) Доколку одговорот е негативен, дали имате во план да усвоите законска регулатива во ова поле? Ве молиме да доставите детали и датуми.

Бидејќи со овие одредби не е постигната целосна усогласеност со Директивата, во Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права (“Службен Весник на РМ” бр.04/05), (во натамошниот текст: ЗИДЗАПСП), се врши доусогласување со дополнување на дефиницијата за радиодифузно емитување. Така во ЗИДЗАПСП веќе наведената дефиниција се дополнува со следните речници: радиодифузно емитување преку сателит се врши кога под контрола и одговорност на РТВ организација се испраќаат сигнали за емитување програма наменети за јавноста, во непрекинат комуникациски синџир што води до сателитот и назад до земјата. Кога програмските сигнали се кодирани, радиодифузното емитување преку сателит се случува под услови средствата за декодирање да се достапни до јавноста преку РТВ организација или преку друго лице со нејзина согласност. Под “сателит” се подразбира било кој сателит што работи на фреквенција што, согласно соодветниот пропис за телекомуникации, е резервирана за емитување на сигнали за прием од страна на јавноста или за

затворена поединечна комуникација, но условите на приемот на сигнали е соодветен на условите на приемот од страна на јавноста.

Со тоа се изврши целосно усогласување со овој дел од Директивата што се однесува на сателитското радиодифузно емитување.

11. Дали вашиот закон за авторски права предвидува заштита на кабелско реемитирање?

а) Доколку одговорот е потврден, дали сметате дека таа е целосно во согласност со одредбите од Директивата 93/83/ЕЕЗ, особено во врска со следново: принципот на задолжителен колективен менаџмент проширен за оние што не се членови на колективното општество; принципот на добра волја во преговори за кабелско реемитирање и принципот на посредување?

б) Ако одговорот е негативен, дали планирате да усвоите законска регулатива во ова поле? Ве молиме, да доставите детали и датуми.

а) Доколку одговорот е потврден, дали сметате дека таа е целосно во согласност со одредбите од Директивата 93/83/ЕЕЗ, особено во врска со следново: принципот на задолжителен колективен менаџмент проширен за оние што не се членови на колективното општество; принципот на добра волја во преговори за кабелско реемитирање и принципот на посредување?

Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр. 47/96, 3/98, 98/02), предвидува заштита на кабелското реемитирање, коешто, впрочем, е вклучено во дефиницијата од член 2 точка 12 од Законот за авторското право и сродните права (во натамошниот текст: ЗАПСП), за радиодифузно реемитирање како истовремено, во целина и непроменето пренесување на радиодифузно емитувано дело доколку се работи за пренос по кабловски или микробранов систем, а се однесува на повеќе од сто кабелски приклучоци или делото почетно се емитува од друга држава (кабелско реемитирање).

Членот 139 од ЗАПСП, определува задолжителност на колективно остварување за кабелско реемитирање авторски дела, освен за радиодифузно емитување од радиодифузни организации (во понатамошниот текст: РТВ организации). Согласно член 148 став 4 од ЗАПСП, правата од член 139 од ЗАПСП соодветното здружение за колективно остварување истото го остварува по сила на закон и независно дали е склучен договор со авторот (нечленство на авторот). Со тоа ЗАПСП е во согласност со тој дел од Директивата.

б) Ако одговорот е негативен, дали планирате да усвоите законска регулатива во ова поле? Ве молиме, да доставите детали и датуми.

За она што не беше усогласено со Директивата - одредбите за посредувањето во кабелското реемитирање со задолжителност во таа насока и добра волја во преговорите, во Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права ("Службен весник на РМ" бр.04/05), (во понатамошниот текст: ЗИДЗАПСП), вградени се следните решенија:

1. Со ЗИДЗАПСП, надоместоците за користење на авторските дела, односно предметите на сродните права, вклучувајќи го и кабелското реемитирање, првенствено се утврдуваат со договор меѓу здружение за колективно остварување и националниот радиодифузен сервис, односно меѓу здружение за колективно остварување и здружение на корисниците, односно нивна комора. Под здружение на корисниците, односно нивна комора, се подразбира здружение односно комора која го преставува мнозинството на корисниците од определената дејност, дел од дејност или збир на дејности. До договорното определување на висината на надоместот, тој се плаќа согласно Правилникот за користење на авторските дела со тарифата за висината на надоместоците на здружението за колективно остварување, на кој согласност дава Министерството за култура. Ниедна од договорните страни не смеат да одбијат преговори за договорите во смисла на погоре наведеното. Доколку корисникот или здруженијата на корисниците, односно нивните комори одбијат да преговараат, се применува правилникот со тарифата на здружението. Доколку здружението за колективно остварување

одбие да преговара со корисникот или здруженијата на корисници, односно нивните комори, претставува основ за одземање на дозволата за колективно остварување. До склучувањето на договор се пресметува и се наплаќа авторски надомест во аконтативен износ, пресметан под услови, начин и висина определена во правилникот со тарифата. Аконтативниот износ од овој став се засметува во масата на средствата за исплата на надоместоци, што ќе се определи со договорот.

2. Здружението за колективно остварување е должно да го донесе правилникот со тарифа за користење на делата во постапка утврдена со ЗИДЗАПСП: прво, пред утврдувањето на правилникот со тарифата за користење на авторски дела, односно предмети на сродните права, здружението е должно да побара мислење за предлог-правилникот со тарифата од здруженијата на корисниците, односно нивните комори, како и националниот радиодифузен сервис како поединечен корисник и Советот за радиодифузија; второ, доколку наведените субјекти во рок од 30 дена не достават свои мислења и предлози, ќе се смета дека се согласни со предлог-правилникот со тарифата; трето, доколку здружението не ги прифати во целина или делумно мислењата и предлозите на наведените субјекти, во рок од 15 дена од приемот на истите, е должно да побара мислење од Комисијата за посредување во авторското право и сродните права во врска со предметот на несогласување; четврто, Комисијата за посредување во авторското право и сродните права ќе даде мислење во рок од 30 дена од приемот на барањето за тоа дали тарифата на здружението ги опфаќа правата за кое тоа има дозвола, како и дали надоместот е ореден во согласност со ЗИДЗАПСП, а ако во определениот рок не даде мислење, се смета дека е согласна со предлог - правилникот со тарифата и петто, по спроведување на оваа постапката здружението го доставува правилникот со тарифата до Министерството за култура на согласност. Правилникот со тарифата за кој е дадена согласност, здружението за колективно остварување го објавува во “Службен весник на Република Македонија”. Доколку здружението за колективно остварување не го достави правилникот со тарифата согласно оваа постапка и во рок од три месеци, претставува услов за одземање на дозволата. Изменување и дополнување на правилникот со тарифата се врши на ист начин како и за негово донесување. Со ЗИДЗАПСП, висината на надоместокот во правилникот со тарифата, по правило, се определува во зависност од начинот на користење на делата, односно предметот на сродното право. Доколку користењето е нужно за вршење дејност на корисникот (радиодифузно емитување, концертни, танчерски и други слични користења) висината се определува во процент од приходот, односно добивката што ја остварува корисникот со користење на авторското дело, односно предметот на сродното право. Кога корисникот со користењето не остварува приход, односно добивка висината на надоместокот може да се определи во процент од трошоците за користење како: надомест за изведувачите, трошоци за користење на просторот и друго. Кога користењето не е нужно за вршење дејност на корисникот, но е корисно или пријатно за корисниците на нивните услуги, како во случај на: хотелски и други објекти, изложбени простори угостителски објекти и други јавни објекти, висината на надоместокот се определува во паушален износ. При определувањето на висината на најнискиот процент или на паушалниот износ на надоместот се земаат предвид околностите на користењето, како што се: видовите на користење, подрачјето на користење, категоријата и големината на просторот, траењето и бројот на користењата, разликата во висините на цените во работењето на корисникот.

3. Според ЗИДЗАПСП, Комисија за посредување во авторското право и сродните права ја именува Владата на Република Македонија, на предлог на Министерот за култура и има задача да посредува во преговорите за склучување договори меѓу здруженијата за колективно остварување и погоре наведените корисници, како и да дава мислење по предлог-правилниците со тарифи за користење на делата. Комисијата посредува во преговорите и на барање на договорните страни може да дава предлози за уредување на меѓусебните односи за склучување договори. Посредувањето при кабелското реемитување на авторските дела и предметите на сродните права е задолжително. Комисијата ја сочинуваат председател и четири членови со мандат од четири години. Комисијата се именува од редот на истакнатите независни стручњаци коишто со својата досегашна работа и познавање на примената на авторското право и сродните права можат да придонесат за остварување на целите за коишто се формира. Таа донесува деловник за работа и начинот на одлучување во случаите определени со овој Закон. Комисијата на своја седница може да покани на седницата да

присуствуваат по еден овластен претставник од договорните страни и други стручни лица од соодветна област. Претставниците на договорните страни и поканетите стручњаци рамноправно учествуваат во работата на Комисијата, без право на глас. Предлогот за уредување на меѓусебните односи за склучување договори при посредувањето и мислењето по Предлог-правилникот со тарифа за користење на авторските дела, односно предметот на сродните права, Комисијата го донесува со мнозинството гласови од вкупниот број на членови. Членовите на Комисијата и другите стручњаци што се поканети на седница имаат право на надомест. Висината на надоместот го определува Министерот за култура, а го обезбедуваат договорните страни во подеднакви износи.

4. Според ЗИДЗАПСП, кога договорните страни од преговорите за склучување посебни договори за висината на надоместоците за користење на авторските дела, односно предметите на сродните права не се спогодат во врска со одредбите на договорот и не го склучат истиот, било која од договорните страни може да побара посредување од Комисијата. Комисијата во својство на посредник во преговорите е овластена на договорните страни да им помогне и на барање на договорните страни може да дава предлози за уредување на меѓусебните односи за склучување на предметниот договор. Предлозите на договорните страни им се доставуваат лично или преку препорачана пошта. Предлозите на Комисијата се сметаат за прифатени, доколку ниедна од договорните страни не изрази писмено спротивставување на предлозите во рок од три месеци од приемот на предлозите, а спротивставувањето се доставува до Комисијата лично или со препорачана пошта.

С. Права од индустриска сопственост

Патенти

1. Ве молиме да го наведете датумот кога Вашата земја планира да поднесе барање за членство во Европската патентна организација.

Република Македонија планира да поднесе барање за членство во Европската патентна организација во 2006 година.

Собранието на Република Македонија на 18.09.1997 година, го ратификува Договорот за соработка на полето на патентите со Европската патентна организација (“Службен весник на РМ” бр.49/97). Договорот е потпишан меѓу Владата на Република Македонија и Европската патентна организација, склучен е со размена на писма на 24.06.1997 година за период од 5 години и 2 пати е обновен за наредните периоди од по 2 години. Тој сеуште е на сила.

2. Ве молиме да ги наведете областите на патентно право/практика кои треба де се променат или приспособат со цел Вашата земја да пристапи кон Европската патентна конвенција.

Патентното право регулирано со Законот за индустриската сопственост донесен во 2002 година (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03 и 09/04) во потполност е усогласен со Европската патентна конвенција.

3. Ве молиме да наведете до кога и како планирате на патентните застапници да им ги доделите основните слободи како што се наведува во законодавството на ЕУ.

Основните слободи на човекот и граѓанинот според законодавството на ЕУ, се однесуваат и на патентните застапници. Најголемиот дел од патентните застапници од Република Македонија се адвокати, а адвокатурата е самостојна и независна професија што се гарантира и со Уставот на Република Македонија. Исто така, застапниците од областа на

индустриската сопственост се здружени во Здружението на застапници од индустриската сопственост кое е формирано во 1994 година, каде што остваруваат дел од своите слободи и права.

Законот за индустриската сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03, 9/04), во член 16 во врска со член 227, го уредува прашањето на условите кои треба да ги исполнуваат физичките и правни лица за да можат да се регистрираат како застапници од областа на индустриската сопственост (нашиот Закон не прави диференцијација на разни видови застапници од областа на индустриската сопственост – како што се патентни застапници, застапници за трговски марки и сл.). Истиот, е во согласност со Договорот за трговските аспекти на правата од интелектуална сопственост на СТО (WTO Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) и со минималните права од Париската Конвенција за заштита на индустриската сопственост според кои, државите членки во националното законодавство можат да предвидат и посебни услови кои треба да ги исполнуваат лицата кои се бават со застапување во областа на индустриската сопственост. Според тоа, посебните услови се применуваат и по однос на застапувањето на странските физички и правни лица пред Државниот завод за индустриска сопственост во Република Македонија.

Во престојниот период врз основа на искуствата од соработката со Европскиот завод за патенти и националните институции на земјите членки на ЕУ, Република Македонија ќе го надоградува системот на застапување и ќе работи на постигнување на стандарди на ЕУ.

4. Кои се специфичните правила во вашата земја за патентирање на биотехничките и компјутерските иновации?

Специфични правила за патентирање на биотехнолошките пронајдоци во Законот за индустриската сопственост донесен во 2002 година (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03 и 09/04) нема.

Пронајдоците, на коишто предмет на заштита им се компјутерските програми согласно член 19 став 2 точка 3 не се сметаат за пронајдоци.

Освен, во случај, кога не е побарана заштита на таквиот предмет на пронајдокот сам по себе.

5. Дали вашата земја веќе ја има изменето законската регулатива со цел да ја усогласи со содржината на Директивата 98/44/ЕЗ за биотехнолошки пронајдоци?

а) Доколку одговорот е потврден, дали законот сега е целосно усогласен или се потребни дополнителни измени; доколку е така, кои се тие и до кога планирате да ги усвоите?

б) Доколку одговорот е негативен, наведете краен датум до кој вашата земја предвидува да ги направи соодветните измени.

Република Македонија ја нема изменето законската регулатива со цел да ја усогласи со содржината на Директивата на ЕУ 98/44/ЕЗ за биотехнолошките пронајдоци.

б) Доколку одговорот е негативен, наведете краен датум до кој вашата земја предвидува да ги направи соодветните измени.

б) Според Акциониот план за европско партнерство за 2004 година, во делот на усогласување на македонската легислатива со легислативата на ЕУ во областа на индустриската сопственост е предвидено Директивата на 98/44/ЕЗ на ЕУ, да се имплементира во националното законодавство до 2006 година.

Во тек е подготовка на Предлог за донесување на Закон за семенски и саден материјал за земјоделски растенија (во вториот квартал на 2005 година ќе биде доставен на разгледување на Владата), кој треба да е усогласен со законската регулатива на ЕУ. Во него се предвидува семенскиот и саден материјал од сортите земјоделски растенија, кои се генетски модифицирани да бидат дополнително етикетирани.

6. Дали во Вашата земја иновациите од областа на фармацијата, хемијата и прехраната се патентирани?

а) Ако одговорот е потврден, од кога?

б) Ако одговорот е негативен, што планирате да преземете за патентирана заштита на овој вид иновации?

Согласно Законот за индустриска сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03 и 09/04) пронајдокот се штити во сите области на техниката и технологијата.

а) Ако одговорот е потврден, од кога?

Од 15.07.1993 година со стапување на сила на Законот за индустриската сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 42/93).

7. Дали постојат Сертификати за дополнителна заштита на фармацевтските производи во Вашата земја?

а) Ако одговорот е потврден, од кога?

б) Ако одговорот е негативен, Ве молиме да наведете датум до кога Вашата земја планира да воведој таков систем.

Сертификатот за дополнителна заштита на фармацевтски производи е регулиран со Законот за индустриската сопственост (“Службен весник РМ” бр. 47/02, 42/03 и 09/04).

а) Ако одговорот е потврден, од кога?

Со примена на Законот за индустриската сопственост (“Службен весник РМ” бр. 47/02, 42/03 и 09/04) од 01.01.2004 година.

8. Дали постојат Сертификати за дополнителна заштита на производите од растително потекло во Вашата земја?

а) Ако одговорот е потврден, од кога?

б) Ако одговорот е негативен, Ве молиме да наведете датум до кога Вашата земја планира да воведој таков систем.

Сертификатот за дополнителна заштита на производите за заштита на растенијата е регулиран со Законот за индустриската сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03 и 09/04).

а) Ако одговорот е потврден, од кога?

Со примена на Законот за индустриската сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03 и 09/04) од 01.01.2004 година.

Трговски марки

1. Дали Вашата земја веќе го измени Законот за трговска марка со цел да се усогласи со Директивата 89/104/ЕЕЗ ?

а) Ако одговорот е потврден, дали законот е во целост усогласен, дали се потребни и понатамошни приспособувања; ако се потребни, кои се и кога се планира да се направат тие усогласувања ?

б) Ако одговорот е негативен, наведете датум до кога ќе биде извршено тоа усогласување.

Законот за индустриската сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03, 9/04), кој е донесен во јуни 2002 година, во делот за трговски марки во целост е усогласен со Директивата 89/104/ЕЕЗ.

2. Кои средства сопственикот на регистрирана трговска марка ги има на располагање за да спречи трета страна да ја користи неговата трговска марка за производи или услуги поинакви од оние за кои е регистрирана неговата трговска марка?

Согласно чл. 149 од Законот за индустриската сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03, 09/04), носителот на регистрирана трговска марка има право да забрани користење на знак кој е идентичен или сличен со трговската марка за различни производи и услуги, доколку трговската марка е позната во Република Македонија. Носителот го има ова право доколку знакот што се користи од страна на трети лица без негова согласност, му штети на динстиктивниот карактер или репутацијата на трговската марка или се смета за нелојална конкуренција.

Во делот V од Законот за индустриска сопственост кој се однесува на судската заштита (во членовите 201 и 202), кога се повредени правата од индустриска сопственост, предвидено е носителот на правото со тужба да може да бара:

1. да му се надомести штетата;
2. да му се наложи на лицето кое му ги повредило правото да се воздржи од понатамошна повреда;
3. да му се одземат или уништат производите кои се произведени или ставени во промет со кои се врши повреда на правото;
4. доставување документација и податоци од лицето кое го повредило правото; и
5. да се објави пресудата, со која се утврдува повредата, во средствата за јавно информирање, на трошок на тужениот.

Во Законот за индустриска сопственост (во членовите 213, 214 и 215), превидени се мерки за обезбедување и тоа:

1. Привремени мерки
2. Доставување на податоци и други документи од лица кои имаат врска со повредата
3. Царинските мерки
4. Граѓанска казна.

Во член 228 од Законот за индустриска сопственост, предвидени се прекршочни мерки за поврда на правата на носителот на трговската марка.

Индустриски дизајн

1. Дали Вашата држава веќе го измени своето законодавство со што би се усогласило со Директивите 98/71/ЕЗ за усогласување на правните прописи кои се однесуваат на индустрискиот дизајн?

а) Ако одговорот е потврден, дали законот е во целост усогласен или се потребни и понатамошни усогласувања; Ако се потребни, кои и кога се планира да се направат тие усогласувања?

б) Ако одговорот е негативен, наведете го датумот до кога ќе се извршат измените.

Законот за индустриската сопственост (“Службен весник на РМ” бр. 47/02, 42/03, 9/04), кој е донесен во јуни 2002 година, во делот за индустриски дизајн во целост е усогласен со Директивата 98/71/ЕЗ.